

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tanja Štefanič

**Zasebna vojaška podjetja v Iraku - primerjava delovanj podjetij
Blackwater Worldwide in DynCorp International**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tanja Štefanič

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Somentor: asist. dr. Klemen Grošelj

**Zasebna vojaška podjetja v Iraku – primerjava delovanj podjetij
Blackwater Worldwide in DynCorp International**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zasebna vojaška podjetja v Iraku: primerjava delovanj podjetij Blackwater Worldwide in DynCorp International

Zasebna vojaška podjetja niso nič novega – prve vojaške zasebnike zasledimo že v starem Egiptu. Toda šele po koncu hladne vojne, ko so se navadne vojske zaradi konca bipolarnosti zmanjšale, so zasebna podjetja doživela svoj vzpon. Teroristični napad na ZDA leta 2001 ter vojna proti terorizmu pa sta še okrepila njihovo vlogo na kriznih območjih. Tako danes zasebna vojaška podjetja zasledimo vsepovsod – od Afrike, Južne Amerike pa do Združenih držav Amerike in Bližnjega vzhoda. Tam najdemo tudi dve ameriški zasebni podjetji, Blackwater Worldwide in DynCorp International, ki sta dobro izkoristili "outsourcing" in privatizacijo na področju vojske in prevzeli monopol nad izvajanjem varnostnih in drugih nalog na področju okupiranega Iraka. Ti dve podjetji sta (bila) glavna pogodbenika ameriškega zunanjega ministrstva in ameriškega obrambnega ministrstva. Zaradi neavtoriziranega streljanja septembra 2007 v Bagdadu je moral Blackwater v naslednjih treh letih zapustiti Irak, medtem ko je DynCorp prevzel njegove naloge in še vedno nadaljuje poslanstvo ameriške administracije v Iraku.

Ključne besede: vojna v Iraku, zasebna vojaška podjetja, Blackwater Worldwide, DynCorp International

Private military companies in Iraq: activity comparison of Blackwater Worldwide and DynCorp International

Private military companies are nothing new – first mercenaries are tracked back to ancient Egypt. But it was only after the end of Cold War and end of world's bipolarity when national armies have decreased and private military companies saw their ascent. Terrorist attack on USA and following war on terror has further strengthened companies role in crisis areas. Today we find private military companies everywhere – from Africa and South America to USA and Middle East. In Middle East we find two American private companies, Blackwater Worldwide and DynCorp International, which made the best out of outsourcing and privatization in military and assumed monopoly over the implementation of security and other tasks in occupied Iraq. These two companies are the main contractor from U.S. Department of State and U.S. Department of Defence. Due to unauthorized September 2007 shooting in Baghdad, Blackwater had to leave Iraq and so it did in 2010, while DynCorp has taken over its duties and continues the mission of the U.S. administration in Iraq.

Key words: War in Iraq, private military companies, Blackwater Worldwide, DynCorp International.

Kazalo:

SEZNAM TABEL.....	5
SEZNAM KRATIC.....	5
1 UVOD.....	6
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	7
2.1 Opredelitev predmeta in cilja preučevanja.....	7
2.2 Hipoteza.....	7
2.3 Uporabljena metodologija.....	8
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	8
3.1 Vojna v Iraku (2003 -).....	8
3.2 Zasebna vojaška podjetja.....	11
3.2.1 Zasebna vojaška podjetja in njihova pravna ureditev.....	14
4 ZASEBNA VOJAŠKA PODJETJA V IRAKU.....	15
4.1 Zasebna vojaška podjetja v Iraku pod ameriškim ministrstvom za obrambo.....	17
4.2 Zasebna vojaška podjetja v Iraku pod ameriškim zunanjim ministrstvom.....	18
5 BLACKWATER WORLDWIDE.....	20
5.1 Blackwater Worldwide v Iraku.....	22
5.1.1 Varovanje Bremerja.....	22
5.1.2 Pogodba z Regency Hotels in incident v Faludži.....	24
5.1.3 WPPS pogodbe za ameriško zunanje ministrstvo in streljanje v Bagdadu.....	25
6 DYNACORP INTERNATIONAL.....	27
6.1 DynCorp International v Iraku.....	29
6.1.1 Usposabljanje iraške policije in obtožbe o preveč zaračunanih storitvah.....	30
6.1.2 Jezikovne storitve.....	32
6.1.3 Kratki trenutki razvpitosti.....	32
7 PRIMERJAVA DELOVANJ PODJETIJ BLACKWATER WORLDWIDE IN DYNACORP INTERNATIONAL.....	33
7.1 Naloge.....	33
7.2 Najemodajalci in zaslužek podjetij.....	34
7.3 Kontroverzni dogodki.....	35
8 ZAKLJUČEK.....	36
9 LITERATURA.....	38
Priloga A: Število pogodbenikov VS število vojakov v Iraku.....	43
Priloga B: Odstotek zasebnih pogodbenikov po vrsti storitev.....	43

Priloga C: Dohodek DynCorpa po naročnikih in regijah delovanja za fiskalna leta 2007, 2008 ter 2009.....	44
--	----

SEZNAM TABEL

Tabela 3.1: Število zasebnih podjetij v nestabilnih državah glede na leto.....	13
Tabela 4.2: Pogodbeniki Ministrstva za obrambo v Iraku po nalogah (marec 2011).....	17
Tabela 4.3: Pogodbeniki ameriškega zunanjega ministrstva v Iraku (marec 2008).....	20

SEZNAM KRATIC

CFT	Contract Field Teams
CIA	Central Intelligence Agency
CIVPOL	Civil Police
CPA	Coalition Provisional Authority
CSC	Computer Science Corporation
DoD	Department of Defence
DoS	Department of State
ESS	Eurest Support Services
FBI	Federal Bureau of Investigation
GLS	Global Linguistic Solutions
OZN	Organizacija združenih narodov
WMD	Weapon of mass destruction
WPPS	Worldwide Personal Protection Services
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Od konca hladne vojne naprej imajo zasebna vojaška in varnostna podjetja, obrambni pogodbeniki in podjetja v podobnih sektorjih vse pomembnejšo vlogo pri obrambi države in večstranskih obnovitvenih strategijah. Od šibkih držav do razvijajočih se trgov so ti tipi podjetij prav tako kritični pri graditvi in ohranjanju varnosti v nestabilnih, a ekonomsko pomembnih območjih sveta. Globalna nestabilnost po terorističnem napadu na Združene države Amerike 11. septembra 2001 je okrepila povpraševanje po zasebnih vojaških in varnostnih podjetjih tudi na področjih protiterorizma in domovinske varnosti. V 21. stoletju zasebna vojaška in varnostna podjetja postajajo tudi vedno bolj pomembna v boju proti mamilarskim kartelom in organiziranemu kriminalu.

Od prvih civilnih pogodbenikov, ki so začeli delovati v Iraku po ameriški invaziji na Irak, se je do danes povečal javni nadzor njihovih dejavnosti. Medtem ko je bilo na začetku največ pozornosti namenjene pogodbenikom, ki so izvajali rekonstrukcijska dela, se je po nekaj kontroverznih dejanjih pozornost preselila na zasebna vojaška in zasebna podjetja, ki zagotavljajo varnost tem rekonstrukcijskim podjetjem kot tudi vladnim ameriškim delavcem, prehodni vladi, nevladnim organizacijam in zahodnim medijem. Zasebna vojaška podjetja igrajo v Iraku pomembno vlogo, saj zagotavljajo poleg širokega spektra varnostnih storitev tudi "soft" storitve, kot so logistična podpora, usposabljanje, prevajanje, svetovanje in druge nebojne naloge. Zagotavljajo tudi zelo strokovno osebje; zasebna vojaška in varnostna podjetja namreč zaposlujejo nekdanje vojake, predvsem tiste s specialnim urjenjem, kot tudi strokovno civilno osebje z mnogimi leti izkušenj.

Ves ta outsourcing v (ameriški) vojski je torej pripeljal do ogromnega vzpona zasebnih vojaških/varnostnih podjetij. Kar se večini zdi kontroverzno, je ideja, da lahko zasebno vojaško podjetje zgradi lastno paravojaško silo in jo uporabi za ustvarjanje dobička. S pomanjkljivimi zakonskimi omejitvami na mednarodni in nacionalni – ameriški – ravni pa se lahko zasebniki igrajo "kavbojce in indijance" in za to ostajajo nekaznovani. Vsa taka dejanja pa mečejo slabo luč na vso industrijo; večina si te negativnosti ne zasluži, saj za opravljanje dela za ameriško vlado, čeprav niso ameriški vojaki, tvegajo svoja življenja.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta in cilja proučevanja

V svoji diplomski nalogi se bom ukvarjala z zasebnimi vojaškimi podjetji. Nalogo sem razdelila v dva dela. Prvi del bo bolj teoretičen; v njem bom (1) opisala vojno v Iraku, ki je sledila ameriškemu in koalicijskemu napadu na Irak, teoretično bom (2) opredelila zasebna vojaška podjetja, podala kratko zgodovino ter prikazala njihov vzpon v 21. stoletju. Sledilo bo poglavje o (3) zasebnih vojaških podjetjih v Iraku, v katerem bom predstavila vse od nalog podjetij v Iraku, število pogodbenikov, do naročnikov zasebnih vojaških podjetij. Ker sem si za primerjanje izbrala dve ameriški podjetji, bom na vso zadevo gledala bolj z ameriškega vidika; tako se bom v poglavju o zasebnih vojaških podjetjih v Iraku bolj posvetila dvema največjima naročnikoma zasebne sile: ameriškemu zunanjemu ministrstvu in ameriškemu obrambnemu ministrstvu. Drugi del diplomske naloge bo posvečen dvema izbranim zasebnima vojaškima podjetjema – Blackwater Worldwidu in DynCorp Internationalu. Po kratkem opisu obeh podjetij bom za vsako podjetje posebej opisala njuno delovanje v Iraku; ker pa sem seveda omejena na določeno število strani, bom osvetlila le najpomembnejše pogodbe in najbolj odmevne trenutke obeh podjetij v Iraku. Sledilo bo poglavje s primerjavo delovanj obeh podjetij v Iraku. V zaključku bom ovrgla oziroma potrdila svoji hipotezi.

2.2 Hipoteza

Skozi svojo diplomsko nalogo bom poskušala potrditi oziroma zavreči naslednji hipotezi:

H1: Ameriška okupacija Iraka je omogočila vzpon zasebnih vojaških podjetij na iraških kriznih območjih.

H2: Podjetje Blackwater Worldwide so na območju Iraka najemali za bojne in večinoma tajne naloge, medtem ko je podjetje DynCorp International dobivalo naročila za naloge s področja usposabljanja in pravne rekonstrukcije iraške vlade.

2.3 Uporabljena metodologija

Raziskovalne metode, ki sem jih uporabila, so:

- a) analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov za prvi, teoretični, del, ter za osvetlitev nekaterih dogodkov izbranih zasebnih podjetij v Iraku;
- b) primerjalno raziskovanje za iskanje podrobnosti in razlik med delovanjem dveh izbranih zasebnih vojaških podjetij.

Pri pisanju sem se soočala z nekaj težavami, predvsem na področju pridobivanja (verodostojne) literature. Tako sem za podjetje Blackwater dobila ogromno informacij iz člankov, medtem ko jih o podjetju DynCorp ni tako zelo veliko. Za slednje podjetje sem dobila veliko uporabnih informacij iz njihove uradne strani, česar za Blackwater ne morem trditi, saj njihova uradna stran ni aktivirana. Veliko je bilo tudi za ta moderni fenomen stare literature (2005–2008). Težave sem imela tudi pri pridobivanju čim novejših podatkov z ameriškega zunanjega in obrambnega ministrstva, a sem čisto "sveže" podatke dobila le za obrambno ministrstvo. Veliko težavo so mi predstavljali tudi različni podatki o istih rečeh (npr. zaslužkih, nalogah).

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 Vojna v Iraku (2003 -)

Vojna v Iraku (poimenovana tudi Druga zalivska vojna in operacija "Iraqi Freedom") se je začela 20. marca 2003 z invazijo na Irak s strani Združenih držav Amerike pod administracijo predsednika Georga W. Busha ter Združenega kraljestva pod administracijo premiera Tonyja Blaira.

Pred invazijo sta vladi Združenih držav Amerike in Združenega kraljestva trdili, da ima Irak dostop do orožja za množično uničenje (WMD), kar pa predstavlja nevarnost ZDA in ZK kot tudi njunim koalicijskim oziroma regionalnim zaveznicam. Leta 2002 je Varnostni svet Združenih narodov sprejel Resolucijo 1441, ki je pozvala Irak k celostnemu sodelovanju z inšpektorji OZN za orožje, da bi potrdili, da Irak res nima dostopa do WMD in za to potrebnih

manevrskih izstrelkov. Komisija OZN za nadzor, potrditev in inšpekcijo¹ je dobila dostop do Iraka po predpisi resolucije, a ni našla nobenih dokazov o obstoju WMD (UNMOVIC).

Po invaziji je Iraq Survey Group po taktirko ZDA sklenila, da je Irak končal svoje jedrske, kemične in biološke programe leta 1991 in ni imel aktivnih programov v času invazije, a je po odpravi sankcij imel namen nadaljevati proizvodnjo (Iraq Survey Group Final Report). Čeprav so našli nekaj propadlih ostankov založenega ali zapuščenega kemičnega orožja iz obdobja pred letom 1991, to ni bilo orožje, ki je bilo glavni argument za invazijo (Shrader 2006). Nekateri ameriški uradniki so prav tako obtoževali takratnega iraškega predsednika Sadama Husseina varovanja in podpiranja Al Kajde, a dokaza o pomembni povezavi niso nikoli našli (CNN/US 2002). Ostali razlogi za invazijo, ki so jih podale vlade koalicijskih držav, so vsebovale iraško finančno pomoč palestinskim samomorilskim napadalcem, zlorabo človekovih pravic s strani iraške vlade in prizadevanje za širjenje demokracije v državo (Leung 2009).

Invazija Iraka je pripeljala do zasedbe Iraka in kasnejšega zajema predsednika Husseina, ki so ga kasneje pripeljali pred iraško sodišče in ga je nova iraška vlada obsodila na usmrtitev. Nasilje zoper koalicijske sile in med različnimi skupinami je kmalu privedlo do iraške vstaje, razdora med Suniti in Šiiti ter do pojava novih frakcij Al Kajde v Iraku (Pace 2009). Po poročanjih UNHCR je konflikt najbolj prizadel že tako zelo revno civilno prebivalstvo. Po podatkih UNHCR julija 2010 je bilo v Iraku okoli 1.5 milijona notranje razseljenih ljudi ter okoli 40 000 registriranih beguncev iz sosednjih držav (UNHCR Iraq 2010).

Junija 2008 so uradniki ameriškega ministrstva za obrambo potrdili, da so varnostni in gospodarski indikatorji pokazali znak napredka. Leta 2007 je bil Irak drugi na lestvici Indeksa neuspešnih držav; skozi zadnja leta se je stanje izboljšalo, kar je Irak leta 2008 dvignilo na peto mesto liste, leta 2009 na šesto mesto in na sedmo mesto Indeksa neuspešnih držav leta 2010 (The Failed States Index 2010). Ko je javno mnenje o umiku sil naraslo in so iraške sile prevzele odgovornost za varnost, so nekatere članice (postopoma) začele umikati svoje sile.

---

¹ United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission (UNMOVIC) je bila ustanovljena po sprejetju Resolucije 1283 decembra 1999. UNMOVIC je nadomestil prejšnjo Specialno komisijo (UN Special Commission) in nadaljeval z mandatom slednjega za razorožitev iraškega orožja za množično uničenje. Resolucija 1441 je inšpektorjem novembra 2002 dovolila ponovni приход v Irak, kjer niso našli sledi o orožju za množično uničenje. Mandat UNMOVIC je bil končan junija 2007 (UNMOVIC).

Konec leta 2008 so tudi ZDA napovedale umik svojih sil do konca leta 2011. ZDA je z iraškim parlamentom sklenila tudi strateški okvirni sporazum, katerega cilj je zagotavljanje sodelovanja v ustavnih pravicah, odvratanju ogrožanja, izobraževanja, energetskega razvoja ter na drugih področjih (CNN/WORLD 2008).

Konec februarja 2009 je novoizvoljeni ameriški predsednik Barack Obama napovedal 18-mesečni rok za umik bojnih sil (31. avgust 2010) s približno 50.000 vojaki, ki bodo ostali v državi, da bi svetovali in usposabljali iraške varnostne sile ter zagotavljali obveščevalne podatke in nadzor (Thomma 2009). Medtem ko bodo Američani v Iraku ostali do konca leta 2011, pa so sile Združenega kraljestva z bojnimi operacijami v Iraku končale konec aprila 2009 (BBC News, 2009). Iraški premier Nouri al-Maliki je dejal, da podpira pospešen umik ameriških sil iz Iraka. Ameriški predsednik Obama pa je konec avgusta 2010 naznanil, da so se ameriške bojne misije v Iraku končale ter da je s tem končana tudi operacija "Iraqi Freedom". S prvim septembrom 2010 je operativno ime za ameriško prisotnost v Iraku spremenjeno v operacijo "New Dawn" (Londoño 2010). Preostalih 50.000 ameriških vojakov ima sedaj za nalogo svetovati in pomagati brigadam, ki so določene za nebojne operacije. Po podatkih Associated Press-a bojnih operacij v Iraku še ni konec in ameriške sile še vedno ostajajo vpletene v bojne misije poleg iraških sil, čeprav ameriški uradniki trdijo, da so se bojne misije formalno zaključile (Linkins 2010).

Vojna v Iraku leta 2003 predstavlja eno izmed najbolj kontroverznih in radikalnih vojn ZDA in ZK po Drugi svetovni vojni. Invazija Iraka je povzročila neprecedenčne ravni protestov javnosti in sprožila večje in običajno javne diplomatske in politične delitve tudi med "zahodnimi" državami. Pod veliko medijsko pozornostjo so se vsi spraševali o pomenu vojne – jo je povzročil (ameriški) strah pred orožjem za množično uničenje ter pred ponovnim terorističnim napadom al Kajde, ali pa obstajajo preprosto bolj ekonomski in politični razlogi, kot sta iraška zaloga nafte, širitev demokracije ter liberalnih načel v državo/regijo ter ameriški občutek po vojaški nadvladi (MacMillan v Danchev in MacMillan 2005, 1–12 in Dumbrell v Danchev in MacMillan 2005, 35–41).

3.2 Zasebna vojaška podjetja

Zasebna vojaška podjetja so registrirane pravne osebe s statusom pravne osebe, ki pogosto zagotavljajo vojaške in varnostne storitve. Za svoje delo pogosto najemajo plačance², ki jih najemajo vlade ter katerih naloga je zagotavljanje javne varnosti. Ti (vladni) plačanci pa se razlikujejo od tistih, ki jih najemajo nedržavne oborožene skupine, katerih cilj je ogrožanje ustavne ureditve (Beyani in Lilly 2001, 16).

Storitve, ki jih različna zasebna vojaška podjetja zagotavljajo, se razlikujejo od podjetja do podjetja glede na raven in stopnjo specializacije. Obseg storitev takšnih podjetij vključuje:

- bojne aktivnosti ter bojna podpora;
- vojaško svetovanje in urjenje;
- nabavljanje orožja;
- logistična podpora;
- storitve, povezane z varnostjo (varovanje);
- zbiranje obveščevalnih podatkov;
- preprečevanje kriminala.

Zasebna vojaška podjetja imajo še eno lastnost – od njih nihče ne zahteva, da redno objavljajo informacije o svojih operativnih dejavnostih. Obstaja izrazito pomanjkanje preglednosti pri poslovanju mnogih zasebnih vojaških podjetij, ki preprečujejo javni nadzor nad svojimi dejavnostmi in tako povzročajo dodatne polemike o njihovi uporabi. Kot pravne osebe zasebna vojaška podjetja poslujejo v okviru registrirane poslovne in menedžerske strukture. Večina podjetij trdi, da zagotavlja vojaške posle pod priznano verigo poveljniške strukture z disciplinskimi vojaškimi postopki, ki so v skladu z zakoni in običaji vojne. Direktorji ter vodje upravnih odborov so po navadi nekdanji vojaški častniki, ki so (v teoriji) notranje odgovorni delničarjem. Kakorkoli, kadrovska struktura podjetij ni vedno jasno opredeljena, prav tako pa nimajo fiksno določeno število zaposlenih in morajo tako večkrat kadre črpati iz

---

² Plačanec je oseba, ki je kot tujec vpleten v bojevanje. Motivirani so zlasti zaradi finančnih koristi in uporabe sile, lojalni pa le svojim (trenutnim) delodajalcem (Steinhoff v Alexandra in drugi, 2008, 19–21). Plačanci so velikokrat negativno stigmatizirani, saj pridobijo dobiček iz vojne, ne glede na trpljenje, ki prizadene skupnost (Beyani in Lilly 2001, 15).

mreže bivših delavcev ali 'vojakov za najem/najemnikov' na mednarodnem trgu. Ta "svobodnjaška" kultura vodi do težav pri varnostnem preverjanju primernih zaposlenih in zagotavljanju, da zaposleni niso najeti s strani manj uglednih združb, ki se ukvarjajo z bolj tradicionalnimi aktivnostmi plačancev (Beyani in Lilly 2001, 16–17).

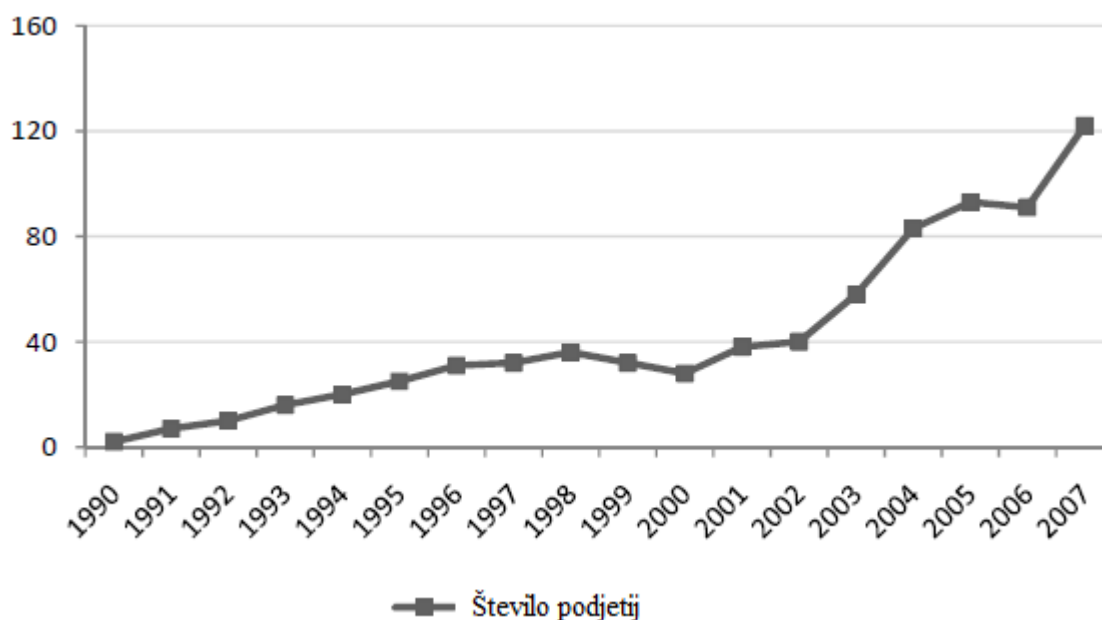
Zasebne vojaške sile niso nič novega. Zapise o novačenju plačancev/najemniških vojakov zasledimo že v starem Egiptu. Na območju Evrope pa najemnike zabeležimo že v antiki. Proti koncu rimskega imperija so obupani rimski vladarji na primer najemali "barbare" za rimske legije. Najemništvo se je zelo razširilo v srednjem veku. "V 13. in 14. stoletju se pojavijo tudi prve oblike zasebnih najemniških vojsk. Takšna zasebna vojaška "podjetja" so se navadno specializirala za oblike bojevanja, za katere je bilo potrebno dolgotrajno urjenje in jih ni bilo na voljo v naborniških vojskah." (Fritz 2009, 1). Francoska revolucija (1789) je poleg nacionalne države prinesla tudi zmanjšanje najemniških vojakov ter vzpon nacionalnih vojsk. "Zasebno nasilje" je začelo upadati, a le do konca drugega svetovnega konflikta (Kinsey 2006, 42–43). Po koncu Druge svetovne vojne se pojavijo prva "moderna zasebna vojaška podjetja, ki ponujajo različne vojaške usluge: logistiko, najemniške vojake, vojaška urjenja in drugo." (Fritz 2009, 1). Po Drugi svetovni vojni, predvsem v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, plačance in zasebna vojaška podjetja zasledimo predvsem v Afriki (npr. med krizo v Kongu) ter v nekaterih delih Južne Amerike in Azije (povzeto po Fritz 2009, 1). V obdobju po hladni vojni je zasebna vojaška industrija postala močna sila, bolj kot kadarkoli prej v preteklosti. Še nikoli prej ta podjetja niso bila tako napredna in organizirana. Tako je po koncu hladne vojne uporaba zasebnih vojaških podjetij eksponentno narasla in takšna podjetja igrajo dandanes ključno vlogo v mednarodnih odnosih. Konec hladne vojne je prinesel povečanje notranjih in meddržavnih konfliktov, ki jih spodbujajo odsotnost bipolarnosti in ogromni presežki orožja po svetu. Še več, z zmanjšanjem velikih sil in reorganizacijo vojska so milijoni vojakov prestopili v zasebni sektor (Ballard v Jäger in Kümmel 2007, 43–44).

V začetku 90. let prejšnjega stoletja je bila udeležba zasebnih vojaških (in varnostnih) podjetij v glavnem povezana s poseganji v tekoče konflikte (npr. v Jugoslavijo, Angolo in Sierra Leone). V zadnjih letih pa so dejavnosti zasebnih vojaških podjetij postale tudi sestavni del humanitarnih intervencij, mirovnih misij, programov vojaškega urjenja in usposabljanja ter državnih projektov, kot so na primer reforme varnostnega sektorja (Branović 2011, 1). Teroristični napad na ZDA 11. septembra 2001 je predstavil novo vrsto grožnje, ki zahteva od svetovnih sil, da korenito spremenijo način obrambe. Po napadu se je začela (ameriška) Vojna

proti terorju/terorizmu, kar je pripeljalo do novih konfliktov na območju Bližnjega vzhoda; krizna žarišča so tako nastala najprej v Afganistanu ter kasneje še v Iraku³ (Ballard v Jäger in Kümmel 2007, 46).

Po ugotovitvah Branovića (2011, 27–28) se je med leti 1990 in 2007 število aktivnosti podjetij (v nestabilnih državah) potrojilo z 32 podjetij na 122. Sklepamo lahko, da je relativna rast v številu zasebnih podjetij po letu 2001 odgovor na spremenljivo povpraševanje zaradi vojnih aktivnosti v Iraku in Afganistanu na eni strani ter zaradi globalne vojne proti terorizmu na drugi strani (glej Tabela 3.1).

Tabela 3.1 Število zasebnih podjetij v nestabilnih državah glede na leto

vir: Branović (2011, 24).

Zasebna vojaška podjetja imajo dandanes v skladu z revolucijo na vojaškem področju tudi tehnično zelo izpopolnjene enote; tako torej ne dajejo le podpore vojaškim bazam in zagotavljajo oborožene stražarje, ampak prav tako vzdržujejo visoko sofisticirane sisteme orožja, kot so B-2 bombniki, F-117 letala z zmanjšano radarsko opaznostjo, Apache helikopterje, KC-10 letala za polnjenje goriva med letom, U-2 izvidniška letala ter brezpilotna

³ Proračunski urad ameriškega kongresa ocenjuje, da je v začetku leta 2008 najmanj 190.000 pogodbenega osebja, vključno s podizvajalci, delalo na pogodbah (financiranih s strani ZDA) na območju Iraka. Približno 30.000 od teh izvajalcev pa je osebje zasebnih vojaških in varnostnih podjetij, ki koalicijskim silam in iraški vladi zagotavljajo raznolike varnostne storitve (Branović 2011, 1).

izvidniška letala Global Hawk. Po trditvah Shearerja (v Ballard v Jäger in Kümmel 2007, 45–46) naj bi nekatera zasebna vojaška podjetja ohranjala tesne odnose z vladami in so tudi "pomemben vir obveščevalnih podatkov."

Iste podjetniške lastnosti in isto poveljniško strukturo si zasebna vojaška podjetja delijo z zasebnimi varnostnimi podjetji. Glavna razlika med varnostnimi in vojaškimi podjetji je v naboru storitev, ki jih oboji nudijo. Zasebna varnostna podjetja se pretežno ukvarjajo s preprečevanjem kriminala in javnim mirom; zagotovijo lahko tudi zasebna varovanja zaporov, letališč, objektov in fizičnih oseb. Nudijo torej le storitve s področja varovanja (oseb, nepremičnin, premičnin); njihove storitve so potemtakem ožje kot storitve zasebnih vojaških podjetij (Beyani in Lilly 2001, 18).

3.2.1 Zasebna vojaška podjetja in njihova pravna ureditev

Kritična vloga plačanih vojsk skozi zgodovino je mednarodno skupnost spodbudila, da so ustanovili predpise o etični in pravni zaposlitvi zasebnih izvajalcev v vojaških operacijah. Dva glavna dokumenta mednarodna prava pa se še posebej ukvarjata z rekrutiranjem plačancev v okviru svetovnega sistema. Prvi, 47. člen Dodatnega protokola I k Ženevski konvenciji iz leta 1977, podrobno opredeljuje definicijo izraza plačanec in izvzema plačane vojske iz pravnega varstva, ki je ponujeno uradnim bojnikom; s tem jim je odvzeta sposobnost nošenja orožja in pravica vojnega ujetnika ob ujetju (Dodatni protokol I). Drugi dokument, Mednarodna konvencija proti novačenju, uporabi, financiranju in urjenju najemnikov, ki so ga Združeni narodi sprejeli leta 1989 in je prišel v veljavo leta 2001, pa obsoja izmenjavo vojaških in varnostnih storitev za plačilo. Ti uradni dokumenti mednarodnega prava kritizirajo obstoječi trg zasebnih vojaških podjetij, njihovo vlogo celo enačijo s plačanimi vojskami iz preteklosti; ta zasebna podjetja obsojajo tudi zaradi moralnih posledic, ki izhajajo iz njihovih dejavnosti (Moyer 2009, 4).

(Ameriški) Pogodbeniki koalicijskih sil v Iraku delujejo pod tremi ravnmi pravne oblasti: (1) po mednarodnem pravu z zakoni in običaji vojne, resolucijah VS ZN in podobnimi pogodbami, (2) po ameriškem pravu, ter (3) po nacionalnih zakonih države gostiteljice (Elsea 2010, 2). Pogodbeniki, ki delajo za ameriško vojsko, njihovo zunanje ministrstvo ali druge vladne agencije, so civilni neborci, ki nimajo bojne imunitete pod mednarodnim pravom, če so vključeni v sovražnosti; njihovo ravnanje se pripiše ZDA. Pogodbene izvajalce, ki storijo

zločin v Iraku, se sodno preganja v ZDA v okviru kazenskih zakonov, ki veljajo ekstrateritorialno, ali v okviru posebne pomorske in teritorialne pristojnosti ZDA; preganjajo jih lahko tudi s pomočjo zakona o vojaški ekstrateritorialni jurisdikciji⁴. Vojaški pogodbeniki, ki podpirajo oborožene sile v Iraku, so po javnem pravu subjekt pristojnosti vojnega sodišča, čeprav bi bilo vojaško sojenje civilnemu pogodbeniku predmet pravnega izpodbijanja na temeljih ameriške ustave. Kljub prizadevanjih ameriškega kongresa za razširitev pristojnosti vojaških sodišč in pristojnosti pod MEJA nekateri pogodbeniki za neprimerno ravnanje še vedno ostanejo izven jurisdikcije ameriških sodišč (Elsea 2010, Summary). Sodišča v Iraku imajo pristojnost za pregon le, če je to v skladu s sprejetim sporazumom med državama (ZDA in Irakom) (Elsea 2010, 2).

4 ZASEBNA VOJAŠKA PODJETJA V IRAKU

Med vojaškimi operacijami v Iraku in pozneje se je ameriška administracija⁵ za različna dela zanašala na zasebne vojaške pogodbenike in to bolj kot v katerikoli vojni poprej⁶. Pred invazijo so tako zgradili in delno upravljali ameriške baze, zagotavljali logistiko in podporo kot tudi vzdrževali oborožitvene sisteme med dejanskimi boji; kasneje so usposabljali novo iraško vojsko ter na koncu poskrbeli za varnost po začetku procesa rekonstrukcije območja (Stöber v Jäger in Kümmel 2007, 126).

Glede na ponujene storitve se zasebna vojaška podjetja v Iraku razlikujejo po velikosti in specializaciji; njihove storitve razdelimo v tri glavne skupine: zaščita, svetovanje ter usposabljanje (Stöber v Jäger in Kümmel 2007, 127). Poleg oboroženega varovanja mnogi izvajalci zasebnih vojaških/varnostnih podjetij prav tako ponujajo različne neoborožene storitve, ki lahko v številnih primerih predstavljajo 50 % ali več odstotkov prihodkov podjetja.

---

⁴ Military Extraterritorial Jurisdiction Act (MEJA) je zakon, ki postavlja vojaške pogodbenike pod ameriško pravo. Zakon je bil uporabljen za pregon nekdanjega marinca za uboj neoboroženih iraških zapornikov, ki je bil na koncu oproščen (Browning 2008).

⁵ ZDA so le ena izmed entitet – vključno z drugimi vladami, mednarodnimi organizacijami ter zasebno industrijo – ki zaposlujejo zasebne vojaške/varnostne pogodbenike v Iraku. Zanašanje ameriške vojske na zasebne izvajalce se je dramatično povečalo med administracijo Georga W. Busha, zlasti po terorističnih napadih na Svetovni trgovinski center in Pentagon 11. septembra 2001 (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-2).

⁶ V času prve Zalivske vojne leta 1991 je bilo na enega pogodbenika 50 članov vojaškega osebja, v konfliktu leta 2003 pa je bilo razmerje 10 proti 1 (Isenberg 2004, 7).

Storitve zasebnih podjetij v Iraku razdelimo v dve večji skupini – na oborožene in neoborožene storitve. Oborožene storitve vključujejo statično varovanje (zaščita fiksne ali statičnega kraja, kot so npr. stanovanjska območja, rekonstrukcijska prizorišča ali vladne stavbe), varovanje transporta (zaščita konvojev, ki potujejo v Irak), varnostno spremstvo (zaščita posameznikov, ki potujejo po nezavarovanih predelih Iraka) in osebna zaščita (zagotavljanje zaščite posameznikom na visokih položajih). Neoborožene storitve pa vključujejo operativno koordinacijo (ustanoviti in upravljati poveljniške, kontrolne in komunikacijske operacijske centre), analizo obveščevalnih podatkov (zbiranje informacij in razvijanje analize groženj) in varnostno usposabljanje (zagotavljanje usposabljanja iraškim varnostnim silam) (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-2–CRS-3).

Zaradi številnih različnih akterjev, smernic in politik za proces rekonstrukcije pa lahko ločimo štiri možne skupine pogodbenih partnerjev:

1. ameriško zunanje ministrstvo⁷ in druge civilne ameriške agencije najemajo zasebne (varnostne in vojaške) ponudnike iz varnostnih razlogov, saj njihovo varovanje ni del nalog večnacionalnih sil;
2. glavni rekonstrukcijski izvajalci, kot na primer velika inženirska ali storitvena podjetja, ki po navadi sprejmejo določbe, da so sami odgovorni za svojo varnost v njihovih lastnih rekonstrukcijskih pogodbah;
3. ameriško ministrstvo za obrambo⁸, ki najame zasebna vojaška/varnostna podjetja za varovanje vojaških objektov ali za razrešitev ameriških vojakov dodatnih nalog, in
4. iraška vlada, ki potrebuje začasno pomoč za zaščito pomembnih gospodarskih objektov, kot so na primer naftne rafinerije in cevovodi, ki so prednostna tarča uporniških napadov (Stöber v Jäger in Kümmel 2007, 128–129).⁹

---

⁷ Department of State ali State Department (v nadaljevanju DoS)

⁸ Department of Defence (v nadaljevanju DoD)

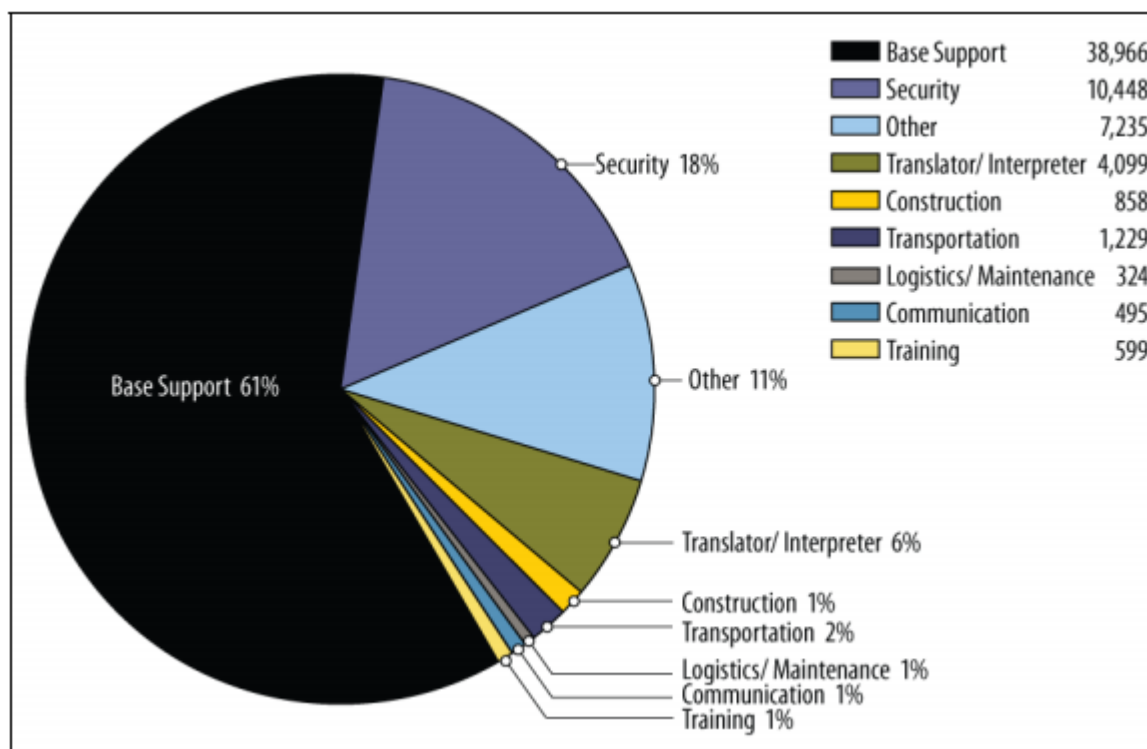
⁹ Ker pa se moja diplomska naloga navezuje na ameriški pogled na zadevo, se bom posvetila bolj prvi oziroma tretji skupini naročnikov.

4.1 Zasebna vojaška podjetja v Iraku pod ameriškim ministrstvom za obrambo

V skladu s podatki ameriškega ministrstva z obrambo je bilo marca 2011 v Iraku približno 64.000 pogodbenega osebja s strani DoD; za primerjavo: ob istem času je bilo v državi "le" 46.000 uniformiranega osebja. Pogodbeniki tako predstavljajo 58% delovne sile DoD-ja v Iraku. Oboji – plačanci in vojaki – pa so v zadnjih letih zmanjšali svojo prisotnost na iraških tleh (glej Prilogo A). Pogodbeniki izvajajo v Iraku široko paleto storitev. Marca 2011 je tako približno 39.000 osebja (61 % pogodbenikov) opravljalo osnovne podporne funkcije, kot so vzdrževanje zemljišč, skrbeli so za jedilniške objekte in zagotavljali pranje perila. Varnost je bila druga najpogostejša storitev, katero je izvajalo približno 10.500 osebja (16 % pogodbenikov). Osnovne podporne funkcije in varnost je v Iraku skupaj torej zagotavljalo kar 80 % pogodbenikov ameriškega obrambnega ministrstva (glej tabelo spodaj) (Schwartz in Swain 2011, 14–15).

Tabela 4.2 Pogodbeniki ministrstva za obrambo v Iraku po nalogah (marec 2011)

vir: Schwartz in Schwein (2011, 16).

Z zmanjšanjem skupnega števila vojakov v Iraku se je hkrati zmanjšalo tudi število pogodbenikov. Na primer od junija 2008 se je število čet zmanjšalo za približno 108.000 (70

%), skupno število pogodbenikov pa se je zmanjšalo za 95.000 (60 %). Kakorkoli, število pogodbenikov se ni zmanjšalo enotno, ampak po sektorjih dela; v istem obdobju se je število pogodbenikov, ki so zagotavljali osnovno podporo in gradnjo, zmanjšalo za 57 % (51.000 osebja) in 98 % (35.000 osebja), medtem ko se je število pogodbenikov, ki zagotavljajo varnost, dejansko povečalo za 14 % (za 1.000 ljudi) (glej Prilogo B) (Schwartz in Swain 2011, 16).

Ti podatki kažejo, da so se storitve, ki jih zahteva DoD, med samim potekom operacije spremenile; v povezavi s tem pa so se spremenili tudi odstotki in število pogodbenikov, ki zagotavljajo različne storitve. Padeč števila pogodbenega osebja, ki izvaja osnovno podporo in gradnjo, je odraz krčenja čet ter zmanjševanja obnovitvene dejavnosti. Odstotek pogodbenikov, ki izvajajo osnovna podpora dela, je ostal relativno nespremenjen, odstotek pogodbenikov, odgovornih za gradnjo, se je zmanjšal, število pogodbenikov, ki pa izvajajo naloge varnosti, se je povečalo (Schwartz in Swain 2011, 16).

Od približno 64.000 ameriških pogodbenikov v Iraku (podatki zbrani marca 2011) je okoli 18.000 Američanov, 9.000 jih je lokalnih državljanov in 37.000 jih prihaja iz držav tretjega sveta; pripadniki iz držav Tretjega sveta predstavljajo več kot polovico vsega pogodbenega osebja. Od junija 2008 pa do marca 2011 se je število iraških pogodbenikov zmanjšalo za skoraj 61.000 (87 %), medtem ko se je število ameriškega osebja zmanjšalo za 8.000 (31 %). To je mogoče le delno razložiti z upadom števila pogodbenega osebja, ki izvajajo gradbene storitve; lokalno državljanji pa na splošno predstavljajo 80 % teh delavcev (Schwartz in Swain 2011, 17–18).

4.2 Zasebna vojaška podjetja v Iraku pod ameriškim zunanjim ministrstvom

Približno 1.500 posebnih agentov Urada zunanjega ministrstva za diplomatsko varnost (State Department's Bureau of Diplomatic Security, DS) služi ZDA v 285 ameriških pisarnah, tujih mestih in misijah. Posebni agenti so pravni uradniki, ki sodelujejo pri odvzemanju vizumov in ugotavljanju ponarejenih potnih listov, nadziranju usposabljanja in v asistenci v protiterorističnih programih; prav tako zagotavljajo kurirsko službo za zunanje ministrstvo in široko paleto zaščitnih storitev za ministra, ameriškega ambasadorja za OZN in tuje dostojanstvenike, ki obiščejo ZDA. Posebni agenti so odgovorni tudi za varnost ameriških

veleposlaništev in konzulatov po svetu, osebja in domove osebja ter ameriške dostojanstvenike, ki obišejo te države. Zunanje ministrstvo je v zadnjih dvajsetih letih povečalo zaposlovanje zasebnih vojaških pogodbenikov za zagotavljanje varnosti tako za čezmorska delovna mesta in misije, osebje in njihove družine v vse bolj nevarnem svetu (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-6).

Leta 2004, ko so ZDA odprle svojo ambasado v Bagdadu, je Urad za diplomatsko varnost od vojske prevzel odgovornost za zagotavljanje varnosti. Kmalu je postalo jasno, da Urad za to odgovornost nima dovolj osebja, saj mora uspešno uresničevati še svoje druge misije po svetu. Da bi rešili primanjkljaj, je Urad za zagotavljanje varnostnih storitev za novo ambasado in osebje najel zasebno vojaško podjetje. Poleti 2005 je zunanje ministrstvo odprlo WPPS¹⁰ II pogodbe za ponudbe; za Irak to pomeni petletno pogodbo, vredno 1.2 milijarde ameriških dolarjev ter nedoločeno rešitvijo in nedoločeno količino, a stalno ceno za izvedbo del. Pogodba je bila sklenjena na podlagi najboljše vrednosti, kar pomeni, da je bila dodelitev osnovana na tem, da je bila najugodnejša za zvezno vlado (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-7).

WPPS II pogodbe se uporabljajo za zagotavljanje telesnih stražarjev in statične straže (varnostniki za stavbe in drugo infrastrukturo) v Bagdadu in na drugih območjih po celotnem Iraku. V skladu s pogodbo so sčasoma najeli tri zasebna vojaška podjetja. Ta podjetja so (bila) Blackwater Worldwide, DynCorp International LLC in Triple Canopy Inc. (glej spodnjo tabelo) (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-7).

---

¹⁰ WPPS je način, kako ameriško zunanje ministrstvo že 20 let najema zasebna vojaška podjetja za zaščito osebja. WPPS pogodbe so torej namenjene zagotavljanju varnostnih storitev, a ne samo v Iraku, ampak tudi v Afganistanu, Bosni in Izraelu (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-7).

Tabela 4.3 Pogodbeniki ameriškega zunanjega ministrstva v Iraku (marec 2008)

Company	Worldwide WPPS Numbers	WPPS in Iraq (Includes both support and PSS)	WPPS in Iraq — PSS (U.S. nationals)
Blackwater	1,090	968	601
DynCorp	156	153	78
Triple Canopy	328	279	80
Total	1,574	1,400	641

vir: Elsea, Schwartz in Nakamura (2008, CRS-9).

5 BLACKWATER WORLDWIDE

"Our corporate goal is to do for the national security apparatus what FedEx did to the postal service."

Erik Prince o namenu podjetja Blackwater (Shail 2007, 55)

Blackwater Worldwide je zasebno vojaško podjetje, ki ga je leta 1997 ustanovil bivši marinec Erik Prince z namenom zagotavljati podporo vojaškim in policijskim organizacijam. Navdih za ime podjetja je Prince našel v bližnjih črnih vodah Velikega temnega močvirja, blizu katerega je bil zgrajen Blackwater. Osebno bogastvo je Princu omogočilo, da je podjetje postavil na noge z lastnim denarjem. Sedež 20 kvadratnih kilometrov velikega posestva se nahaja v Moyocku v ameriški zvezni državi Severni Karolini (The New York Times). Podjetje se je svoja prva tri leta borilo za identiteto in obstanek; od leta 1998 pa do leta 2000 je za oddelek usposabljanja delalo le šest ljudi in Prince je pogosto moral plačati iz svojega žepa, samo da bi uslužbenci dobili plačo (Pelton 2006, 39–41).

V mnogih pogledih projekt Blackwater ne bi mogel nastati ob boljšem času; ustvarjen je bil namreč ravno tedaj, ko so bile vojaške sile sredi velike in nepričakovane privatizacije, ki je potekala nekako med 1989 in 1993. V tem času se je obrambni proračun skrčil, prav tako se je zmanjšalo število oboroženih sil. Do leta 1998 je Blackwater usposabljal zasebne in vladne stranke za uporabo različnih vrst orožja – od pištol, natančnih pušk do brzostrelk. Svoj objekt je dajal v najem tudi ameriškim "tjulum" za njihova usposabljanja. V programe usposabljanja so se vpisovali policisti iz Virginije, Severne Karoline in Kanade, in kaj kmalu so po podjetju

začele povpraševati tudi tuje vlade. Konec leta se je Blackwater ponašal s približno 835 kvadratnimi metri veliko kočo s konferenčno sobo, učilnicami, vežo, profesionalno trgovino in jedilnico (Alabarde in Lisowiec 2007, 32).

Ena od prelomnic v razvoju podjetja je prišla oktobra 2000 po samomorilskem bombnem napadu na ameriškega rušilca U. S. S. Cole. Al Kajdin teroristični napad v pristanišču Aden je ubil 17 mornarjev. Bombardiranje rušilca je končalo notranje razprave – Blackwater je nehal iskati civilne posle in se raje posvetil vladnim pogodbam. Po bombnem napadu je mornarica podrobneje pregledala svoje postopke, procedure ter taktike in odkrila veliko lukenj; mladi mornarji niso dobili dovolj usposabljanja s pravim strelnim orožjem. Tako je Blackwater sklenil 35.7 milijarde ameriških dolarjev vredno pogodbo z ameriško mornarico za naloge usposabljanja zaščite sil, ki so vključevale tudi najosnovnejša zaščitna usposabljanja. Do danes je Blackwater usposobil približno 30.000 mornarjev (Alabarde in Lisowiec 2007, 33).

Prvega februarja 2000 je Blackwater sprejel svojo prvo pogodbo z upravo za splošne storitve (General Services Administration, GSA)¹¹, s čimer so ustvarili seznam storitev, odobrenih s strani vlade; svoje "blago" je lahko Blackwater od sedaj naprej prodajal tudi vladnim agencijam (Alabarde in Lisowiec 2007, 34).

Po napadih 11. septembra 2001 je Erik Prince zaposlil nekdanjega operativca CIE Jamieja Smitha. Ta je videl prihodnost v najemanju visoko kvalificiranih strokovnjakov na področju varnosti in hotel ustanoviti oddelek, ki bi imel potencial v rastoči industriji. Druga prelomna točka za podjetje je torej bil teroristični napad na ZDA leta 2001. V mesecih po ameriški invaziji Afganistana in pripravah na invazijo Iraka je Blackwater že obračal dobiček s pridobivanjem ogromnih zneskov iz tajnih pogodb s Cio. Šest mesecev po enajstem septembru so bili varnostni viri Cie preobremenjeni in prezaposleni in so tako potrebovali dodatno zaščito za svojo novoustanovljeno postajo v Kabulu. Blackwater, ki je iskal nove posle, je za šestmesečno pogodbo s Cio dobil 5.4 milijarde ameriških dolarjev; naloge so bile določene kot "urgentna in nepremagljiva potreba" (Pelton 2006, 36–41).

---

¹¹ GSA je neodvisna agencija ameriške vlade, ki je bila ustanovljena leta 1949 za pomoč pri upravljanju in podpiranju osnovnih funkcij zveznih agencij (U.S. GSA).

Skoraj takoj po 11. septembru je podjetje postalo osrednji akter v globalni vojni. V naslednjih dveh letih je podjetje postalo eden največjih dobičkarjev vojne proti terorizmu; dobili so namreč milijardo ameriških dolarjev vredne vladne pogodbe. Še bolje pa je postalo marca 2003, ko je takratni predsednik Bush razširil "globalno vojno proti terorizmu" na Irak, s čimer je zagotovil še hitrejši vzpon podjetja Blackwater. V samo enem desetletju je Prince razširil svoj sedež v Moyocku na 28 km², zaradi česar je ta sedež Blackwaterja postal največja svetovna zasebna vojaška baza. Podjetje ima tudi lastno floto več kot dvajsetih letal, vključno z najnaprednejšimi helikopterji, zasebnim obveščevalnim oddelkom ter devetimi poslovnimi oddelki (od centra za usposabljanje, varnostnega svetovanja, K-9 ekipe do pomorskih in zračnih storitev ter logistike in oddelka za razvoj) (Scahill 2007, 54–55).

Podjetje Blackwater Worldwide se je februarja 2009 preimenovalo v Xe storitve (Xe Services LLC), marca isto leto pa je ustanovitelj podjetja Erik Price odstopil od položaja izvršilnega direktorja (Pelton 2010). Xe je leta 2010 kupilo podjetje USTC Holding. Podjetje in njegovo izvršilno osebje se danes sooča s civilnimi tožbami, kazenskimi ovadbami in kongresnimi preiskavami, ki raziskujejo obtožbe umora in podkupovanja (The New York Times). Kljub vsem škandalom pa je Obamova administracija podjetje Xe nagradila z milijardo vredno pogodbo za delo v Afganistanu (Afghanistan on MSNBC 2010).

5.1 Blackwater Worldwide v Iraku

Za delo v Iraku je Blackwater dobil svoje pogodbenike iz mednarodnega združenja strokovnjakov, baze podatkov, ki vsebuje 21.000 nekdanjih pripadnikov posebnih enot, vojakov in drugih agentov. Med 2005 in septembrom 2007 je bilo varnostno osebje podjetja vpleteno v 195 strelskih incidentov; v 163. incidentih so bili pogodbeniki tisti, ki so streljali prvi. Do leta 2009 je podjetje med varovanjem Američanov v tujini podjetje zagrešilo kar 288 kaznivih dejanj (Slabe 2010). Zaradi kršitve Blackwaterjeve politike glede alkohola in drog so odpustili 25 delavcev, 28 delavcev pa so odpustili zaradi drugih incidentov (BBC News 2007a).

5.1.1 Varovanje Bremerja

Po mesecih debatiranja in nastopaštva so ZDA marca 2003 napadle Irak. Vojna je bila hitra in odločna v korist koalicijskih sil. Po konfliktu je proces obnove naroda za kratek čas doletel Jaya Garnerja, kasneje pa je padel na breme Paula Bremerja; ta je postal direktor Urada za

obnovo in humanitarno pomoč (Office for Reconstruction and Humanitarian Assistance) za Začasno koalicijsko upravo¹² (Coalition Provisional Authority, CPA) Iraka. Bremer si je s svojimi šokantnimi ekonomskimi spremembami na področju iraškega gospodarstva nabral kar nekaj sovražnikov. Ko je dokončno odvzel nadzor iraškemu narodu nad iraško industrijo in slednjo postavil na trg, je pri Iračanih zavrelo (Klein 2004).

Potreba po varnosti za Bremerja in druge člane CPA je privedla do potrebe po stalnem nadzoru in varnostnih pregledih. Tako so 28. avgusta 2003 najeli podjetje Blackwater kot edini vir pogodbe¹³ za zagotavljanje varnosti Bremerja. S prvo pogodbo v Iraku je Blackwater zaslužil 27.7 milijarde ameriških dolarjev ter dobil delo za 11 mesecev¹⁴. Pogodba je Bremerju in njegovemu osebju zagotovila ekipo 36. strokovnjakov za zaščito, dve K-9 ekipi in tri MD-530 boeing helikopterje "Little Birds". S to pogodbo je cena zasebnega varnostnega delovanja (personal security details, PSD) v Iraku poskočila s standardnih 300 ameriških dolarjev na dan na visokih 600 dolarjev na dan (McCallum 2007, 58). A te plače niso prišle brez svoje cene. Sedmega maja 2004 so v javnost prišli domnevni posnetki Osame bin Ladna, ki za nagrado 10.000 gramov zlata nagovarja k uboju Bremerja, ameriškega glavnega poveljnika ali njegovega namestnika v Iraku. Ti posnetki pa niso vključevali nagrade 50.000 dolarjev, ki je bila razpisana na "glavo" vsakega varnostnega strokovnjaka, ki je bil dodeljen Bremerju (McCallum 2007, 58–59).

Dan pred svojim odhodom iz Iraka je Bremer izdal odlok, poimenovan Odredba 17. Ta direktiva je zagotovila obsežno imuniteto zasebnim izvajalcem, ki delajo za ZDA v Iraku, in učinkovito preprečila iraški vladi, da bi kazensko preganjala zločine pogodbenikov na domačih sodiščih (Scahill 2007, 15).

---

¹² Začasna koalicijska uprava (Coalition Provisional Authority, CPA) je bila ustanovljena kot prehodna vlada, ki je sledila ameriški in koalicijski invaziji Iraka. Po Resoluciji OZN 1483 in po zakonih vojne je bila CPA dodeljena izvršilna, zakonodajna in sodna oblast nad iraško vlado v obdobju med 31. aprilom 2003 in 28. junijem 2004 (The Coalition Provisional Authority).

¹³ Edini vir pogodbe ("no-bid contract" ali "sole source contract") pomeni, da obstaja samo ena oseba oziroma podjetje, ki lahko zagotovi potrebne pogodbene storitve. S takšnimi pogodbami se pogajanja končajo hitreje kot pri običajnih tekmovalnih pogodbah, a vedno obstaja sum, da podjetje uporablja nezakonita ali nemoralna sredstva (npr. podkupnine) za izključitev konkurentov. Takšne pogodbe so v ZDA dovoljene, v Evropski uniji pa prepovedane (Wikipedia).

¹⁴ Po podatkih naj bi Blackwater podpisal to pogodbo za 11 mesecev oziroma do Bremerjevega odhoda iz Iraka (Chatterjee).

5.1.2 Pogodba z Regency Hotels in incident v Faludži

Prvo leto ameriške okupacije Iraka je bilo za Blackwater ekonomsko zelo dobro; v prvih osemnajstih mesecih so zabeležili kar čez 600-odstotno rast podjetja (Isenberg 2009, 76). 12. marca 2004 je Blackwater združil poslovanje s kuvajtskim podjetjem Regency Hotel and Hospital (v nadaljevanju Regency). Skupaj sta podjetji dobili varnostno pogodbo s Halliburtonovim podizvajalcem – Eurest podpornimi storitvami (Eurest Support Services, ESS) za varovanje konvojev, ki so prevažali kuhinjsko opremo do ameriške vojske. Blackwater in Regency sta se za pogodbo z ESS borili z drugim varnostnim podjetjem, Control Risk Group, a so na koncu prvi dobili donosno pogodbo z omenjenim podjetjem. Blackwater je hitro začel zbirati ekipe za čimprejšnji začetek spremljanja konvojev v Irak (Isenberg 2009, 151).

Obveznosti podjetja Blackwater so bila varnostne storitve za ESS po t.i. "Teritoriju" (Irak, Kuvajt, Jordanija in Egipt), vključno z gibanjem osebja ESS, upravljanjem in zagotavljanjem delovne sile skozi Kuvajt in Irak ter preko državnih mej "Teritorija". ESS je potreboval štiriintrideset (34) oboroženih moških za devetdeset dni. Prvotna cena za najem podjetja Blackwater je znašala 900.000 dolarjev, od katerih so eno tretjino dobili plačano vnaprej. Končni znesek je bil zaradi dodatnih zaračunavanj višji (Pelton 2006, 120). Blackwater je svojim možem plačeval 600 dolarjev na dan, podjetju Regency pa je zaračunal 815 dolarjev, torej je Blackwater zvišal ceno kuvajtskemu podjetju za 36 odstotkov. Tudi Regency je tej ceni dodal nekaj odstotkov v lastno korist ter račun poslal naprej do ESS. Tudi to podjetje si je dodalo svoje stroške in dobiček ter ta račun poslal naprej svojemu najemodajalcu, podjetju Halliburton. Tudi tu so zvišali skupne stroške in račun predstavili Pentagonu. Kongresni preiskovalci in obrambni kontrolorji so za podatke o porabi denarja morali pritiskati na primarnega vladnega pogodbenika, Halliburtona, medtem ko so se vsi podizvajalci sklicevali na zaupnost pogodb (Isenberg 2009, 77 in Scahill 2007, 151).

31. marca 2004 pa je v Faludži med izvajanjem pogodbe prišlo do napada iraških upornikov. Za nalogo so imeli spremljati prazen tovornjak, ki ga je poslal ESS, da bi dvignili kuhinjsko opremo. Blackwater bi moral po pogodbi prispevati dve terenski vozili s tremi varnostniki na eno vozilo. Namesto tega sta tistega jutra v terenskem vozilu peljala le dva; obema voziloma je torej manjkalo en dodatni strelec. Skupina je zavila v mesto po stranski cesti in naletela na dobro pripravljeno zasedo, ki so jo postavili dan poprej. Iz zelene cone naj bi uhajale informacije o gibanju pogodbenikov, tako da so uporniki točno vedeli, kje postaviti blokado.

Na napad so bile obveščene bližnje trgovine in tako so tistega jutra ostale zaprte. Prav tako so bile postavljene cestne blokade, ki so preprečile, da bi pogodbeniki lahko pobegnili. Pločevinke, napolnjene z gorivom, so bile skrite v bližnji ulici in pripravljene za uporabo. Štirje ameriški pogodbeniki so bili napadeni z ročnimi granatami in s streli izpod Ak-47 v bližini mestnega jedra. Uporniki so pogodbenike napadli, jih zvelikli iz terenskih vozil, pretepli z lopatami, jih sežgali in pohabili trupla; dve trupli so nato simbolno obesili na most nad reko Evfrat (Ricks 2006, 331–332).

Napad na zasebne vojake je sprožil kar nekaj polemik; predvsem so se vsi spraševali o pravnem statusu pogodbenikov: ali so civilisti ali borci? Odgovorili bi lahko, da zasebni vojaki padejo v temno območje med obema. Vsi štirje ubiti so bili ameriški državljani z nekaj preteklosti v vojski. Ker je Blackwater zaposlila ameriška vlada, so bili ti štirje možje agenti ameriške vlade, čeprav so praviloma delali za zasebno podjetje. Blackwaterjevi varnostniki so bili oboroženi, vendar za razliko vojakov, so imeli ti navodilo uporabiti orožje le v samoobrambi. Poleg tega so imeli s kvazi vojaško misijo obraniti konvoje pred iraškimi uporniki. Torej, čeprav je jasno, da možje niso bili pripadniki ameriških oboroženih sil, so bili borci po mednarodnem pravu; potemtakem lahko to grozljivo dejanje označimo za dejanje vojne in ne kot zločin (Isenberg 2009, 77).

5.1.3 WPPS pogodbe za ameriško zunanje ministrstvo in streljanje v Bagdadu

Junija 2004, po koncu Bremerjevega mandata, je Blackwater preko WPPS dobil eno izmed najbolj dragocenih in prestižnih pogodb na trgu. WPPS pogodba je bila razdeljena med peščico dobro povezanih zasebnih vojaških podjetij, med katerimi sta bila tudi DynCorp in Triple Canopy¹⁵. Po pogodbi z zunanjim ministrstvom bi moral Blackwater za pet let dobiti 229.5 milijona dolarjev, a je samo dve leti po pogodbi prejel že 321.715.794 ameriških dolarjev plačila. Za Blackwater je bila WPPS pogodba mejnik, ki je potrdil vlogo podjetja kot prednostnega zasebnega vojaškega podjetja ameriške vlade; podjetje je postalo elitna zasebna straža v administracijski globalni vojni (Scahill 2007, 229–230).

Leta 2005 je ameriško zunanje ministrstvo z Blackwaterjem, DynCorpom in Triple Canopyjem sklenilo štiriletno pogodbo v vrednosti 560 milijonov dolarjev na leto za naloge

---

¹⁵ Trojico Blackwater, DynCorp in Triple Canopy zaradi sodelovanja pri WPPS pogodbah poimenujejo tudi Veliki trije oziroma "Big 3" (Pelton 2006, 168).

varovanja ameriških diplomatov na nevarnih območjih. Urad za diplomatsko varnost, ki nadzoruje WPPS pogodbe, ima zaposlenih 1450 posebnih agentov (Ackerman 2009). Med leti 2004 in 2007 je Zunanje ministrstvo ZDA podjetju za izvajanje pogodbe plačalo 833.673.316 dolarjev (Isenberg 2009, 80). Pod WPPS pogodbo je primarno območje delovanja Blackwaterja območje Bagdada. Aprila 2008 je ameriško DoS obnovilo WPPS pogodbo z Irakom za peto leto zapored, pav tako so to storili leta 2009 in leta 2010. Aprila letos pa so sporočili, da ob poteku pogodbe maja letos le-te ne bodo oziroma niso podaljšali (Kelley 2011).

16. septembra 2007 je Blackwaterjeva skupina za osebno varnost skozi Bagdad utirala pot za konvoj ameriških vozil (ena izmed nalog WPPS pogodbe), ki je bil namenjen na sestanek z ameriško agencijo za mednarodni razvoj na drugi strani glavnega mesta. Ko je konvoj zapeljal v središče mesta, natančneje na trg Nisur, se je nenadoma obrnil za 360 stopinj ter se po napačni smeri vozil po enosmerni ulici. Konvoj se je nenadoma ustavil. Iz vozila je stopil pogodbeni varnostnik in začel po podatkih očitvidcev na slepo streljati. Najprej so ustrelili mladeniča, ki je sedel v enem od avtomobilov v prometu; ko pa je sopotnica v avtu začela kričati, so ustrelili še njo, avto pa se je sam začel pomikati in takrat je še avto doletel rafal strelcev, zaradi česar je začel goreti. Varnostniki so kasneje trdili, da so sprva streljali na vozilo, ker je prehitro vozilo in se ni hotelo ustaviti. Zračni posnetki so kasneje pokazali, da avto sploh ni vstopil v krožišče, ko so nanj začeli streljati. Napad na avto se je spremenil v strelski pohod, katerega rezultat je bilo 17 mrtvih in več kot 20 ranjenih Iračanov. Strelji so po pričevanju prihajali tudi iz Blackwaterjevega helikopterja "Little Bird". Streljanje je trajalo petnajst minut. Ko se je streljanje poleglo, naj bi Blackwater na trg vrgel tudi nekaj dimnih bomb, najverjetneje, da bi si zagotovili kritje za odhod, kar je običajna praksa varnostnih konvojev (Scahill 2007, 4–8).

V manj kot 24. urah po poboju na trgu Nisur je med Washingtonom in režimom v Bagdadu prišlo do največje diplomatske krize od okupacije naprej. Čeprav so bile sile Blackwaterja v središču najbolj krvavih trenutkov vojne, so v veliki meri delovali v senci. Dan po streljanju je Irak začasno preklical Blackwaterjevo licenco za delo v Iraku. Iraška vlada je po preiskavi, v kateri noben varnostnik konvoja ni bil poškodovan, Blackwaterju obljubila maščevanje. Incident je sprožil najmanj pet različnih preiskav, vključno s preiskavo, ki jo je izvedel ameriški FBI. Slednja preiskava je ugotovila, da je bilo streljanje neupravičeno in je kršilo pravila o uporabi sile (Johnston in Broder 2007). Vse obtožbe proti izvajalcem so bile

zavrjnene, kar je sprožilo ogromen odziv, iraška vlada pa se je odločila, da bo Blackwater,“ eno največjih zasebnih varnostnih podjetij na svetu, ki je s spretno »zlobiranimi« pogodbami z ameriškim obrambnim in zunanjim ministrstvom zaslužilo več milijard dolarjev, tožila tako na iraških kot na ameriških sodiščih in tako poskušala povrniti žrtvam vsaj kanček ukradenega dostojanstva” (Videmšek 2010).

Po streljanju 16. septembra 2007 si je podjetje ustvarilo še dodatne sovražnike. Pole tega, da ameriška vlada (Obamova administracija) ni več hotela sodelovati s podjetjem, so si njihovega odhoda iz Iraka želeli tudi Iračani, saj jim niso obnovili delovne licence. Februarja 2010 so tako od iraške vlade dobili ukaz, da mora 200 Blackwaterjevih pogodbenikov v roku štirih dni zapustiti Irak (Arraf 2010).

6 DYNCORP INTERNATIONAL

DynCorp International LLC je ameriško zasebno vojaško podjetje in podjetje za vzdrževanje letal s sedežem v Falls Churchu v Virginiji. DynCorp prejme več kot 96 % svojih letnih prihodkov od ameriške zvezne vlade (Yeoman 2003).

DynCorp ima korenine v dveh družbah, ustanovljenih leta 1946: v "California Eastern Airways" (letalska družba za prevoz tovora) in "Land-Air Inc." (podjetje za vzdrževanje letal) (DynCorp International). Dve leti po ustanovitvi je podjetje California Eastern Airways – kljub temu da je postalo drugi največji neodvisni letalski prevoznik – vložilo predlog za stečaj. Medtem je Land-Air Inc. dosegel pomembne mejnike leta 1951, ko je bil nagrajen s prvo pogodbo (Contract Field Teams, CFT) z ameriškimi zračnimi silami. CFT je program zračnih sil ZDA, ki je namenjen za zagotavljanje začasne in dolgoročne podpore različnim tehničnim potrebam: vzdrževanju in popravilom, skladiščenju, inšpekcijam, posodobitvi letal, vozil, oborožitvenih sistemov ter druge opreme. DynCorp in njegovi predhodniki svoje storitve programu CFT neprekinjeno zagotavljajo od svoje prve pogodbe naprej. Podjetje Land Air je kupilo preostanek California Eastern Airways in prevzelo ime novo kupljenega podjetja. Za tem je družba šla skozi vrsto preimenovanj; najprej se je preimenovala v California Eastern Aviation, Inc., nato leta 1962 v Dynalectron Corporation. Leta 1987 se je družba odločila za ime DynCorp, pri katerem je tudi ostala (DynCorp International).

Leta 1998 je DynCorp ustanovil DynCorpovo tehnično službo (DynCorp Technical Services, Inc., DTS) in tako prenesel svoje obstoječe vesoljske in mednarodne posle k novemu hčerinskemu podjetju DTS. Decembra 2000 je DynCorp oblikoval še eno hčerinsko podjetje, DynCorp International LLC, na katerega je prenesel ves mednarodni posel, medtem ko je DTS nadaljeval z izvajanjem DynCorpovih domačih pogodb. Marca 2003 je Computer Sciences Corporation (CSC) dobil v last DynCorp s svojimi podružnicami za približno 914 milijard ameriških dolarjev. Manj kot dve leti kasneje je CSC napovedal prodajo treh enot DynCorpa (DynCorp International, DynMarine in DTS) Veritas Capital Fund-u, LP za 850 milijard ameriških dolarjev (DynCorp International). Aprila 2010 sta DynCorp International in zasebno investicijsko podjetje Cerberus Capital Management, L. P. naznanili združitev, ki je bila dokončana julija 2010. DynCorp je sedaj zasebno podjetje v stodontni lasti družbe Cerberus (Clabaugh 2010).

Podjetje pa ni aktivno samo na borzi; DynCorp je podpiral vse večje ameriške vojaške bojne pohode od Koreje naprej. Zagotovil je letalsko podporo vojski v Vietnamu od 1964. do 1971. leta in vzdrževanje letal ter logistično podporo ameriški vojski med operacijama Puščavski ščit in Puščavska nevihta od avgusta 1990 do decembra 1991 (Isenberg 2009, 2).

Storitve so z razvojem podjetja postale raznolike in tako danes korporacija deluje v večjih programih policijskega usposabljanja in podpore, zagotavlja varnostne storitve, osnovne operacije, letalske storitve, nepredvidljive operacije in logistično podporo (Jane's Mines and Mine Clearance). Podjetje je od leta 1994 rekrutiralo, usposobilo in pripravilo na boj več kot 5.000 civilnih pripadnikov mirovnih sil in policijskih trenerjev za 11 držav s strani ameriškega zunanjega ministrstva (Department of State). Poleg tega DynCorp deluje tudi na področju boja proti drogam v državah, kot sta Afganistan in Kolumbija. Operativci DynCorpa tudi varujejo afganistanskega predsednika Karzajia, za kar je bilo podjetje deležno velike pozornosti. Poleg varovanja predsednika tudi usposablja, opremlja in izboljšujejo zmogljivosti afganistanske policije. Trenutno podjetje zaposluje več kot 14.000 ljudi v približno 35 državah (Kramer v Jäger in Kümmel 2007, 30).

Na področju odstranjevanja in zmanjšanja orožja je DynCorp upravljal odstranjevanje min, uničenje konvencionalnega orožja in odstranjevanje razstreliva na več lokacijah v tujini. Trenutno so aktivni v Afganistanu, Kambodži, Gruziji in Libanonu in so nedavno zaključili projekte v Hondurasu in Paragvaju. Prav tako nudijo pomoč vladam Jemna, Estonije in

Vietnama, katerim zagotavljajo zaloge in storitve za krepitev domačih humanitarnih protiminskih zmogljivosti. DynCorp International prav tako zagotavlja tudi ekipo za hitre odzive pod pogodbo z ameriškim zunanjim ministrstvom. Ta enota tehničnih strokovnjakov je na voljo za uporabo po vsem svetu za izvajanje rešitev v zvezi z grožnjami, ki jih predstavljajo konvencionalna orožja, neeksplozivan arzenal, mine ter druge eksplozivne nevarnosti; prav tako ta ekipa priporoča ukrepe za zaščito žrtev konfliktov in vzpostavlja ponoven dostop do zemljišč in infrastrukture (Jane's Mines and Mine Clearance).

Da bi bolje razumeli obseg dejavnosti DynCorpa, je treba pogledati stranke, ki najemajo to podjetje. Te stranke so ameriško zunanje ministrstvo, ameriško obrambno ministrstvo, ameriška vojska, mornarica, zračne sile in mornariška pehota, NATO, oborožene sile Združenega kraljestva, vlada Nigerije, avstralske obrambne sile, kuvajtske zračne sile in ameriško ministrstvo za domovinsko varnost (Alabarde in Lisowiec 2007, 60). Varnostne potrebe vsake institucije so drugačne, zato DynCorp zagotavlja varnost, ki združuje pravo mešanico napredne tehnologije in strokovnih človeških odločitev. Za delo uporabljajo svoje sodobno strokovno znanje in ponujajo napredne osebne identifikacijske sisteme, biometrijo, zasebno varovanje, varnostno preverjanje in druge elemente. Ti se lahko uporabljajo v katerikoli kombinaciji ter na enem mestu ali prek mreže po vsem svetu. Podjetje lahko v zelo kratkem času pripravi strokovnjake na področju prava in varnostno osebje (Alabarde in Lisowiec 2007, 76). Na različnih delih sveta tako že ščitijo objekte, ki pripadajo vladi in privatnim sektorjem. Varnostno osebje je usposobljeno, izkušeno, zrelo in primerno za delo; prav tako je osebje usposobljeno za delo v različnih kulturah. Podjetju je bilo zaupano temeljno delo za zaščito ameriških diplomatov in zgradb na območjih z visoko stopnjo ogrožanja. Njihovi varnostni strokovnjaki so tako delali v okviru ameriškega zunanjega ministrstva v državah, kot so Afganistan, Izrael in Irak, da bi zagotovili varnost ameriških diplomatov in nekaterih tujih voditeljev (Alabarde in Lisowiec 2007, 77).

6.1 DynCorp International v Iraku

DynCorp International je nedvomno večplastno podjetje; njihove bistvene pristojnosti so v tehnični podpori, usposabljanju in logistični podpori, oskrbovanju oboroženih varnostnikov, vendar ne nujno na področju boja in podpornih bojnih operacijah (Kinsey 2006, 25). Nobena od DynCorpovih pogodb do sedaj še ni bila prikrita (Isenberg 2009, 94).

Tudi DynCorp sodeluje z ameriško vlado pod WPPS pogodbami. Tako je tudi to podjetje, skupaj z podjetjema Blackwater in Triple Canopy, leta 2005 dobilo 1.2 milijarde dolarjev vredno WPPS II pogodbo. V skladu z WPPS pogodbo DynCorp deluje predvsem na področju severnega, kurdskega, dela Iraka (Elsea, Schwartz in Nakamura 2008, CRS-8).

6.1.1 Usposabljanje iraške policije in obtožbe o preveč zaračunanih storitvah

DynCorp je pomembno podjetje pri zaposlovanju ameriških policistov za urjenje policijskih rekrutov v Iraku. Aprila 2003 je ameriški State Department nagradil DynCorp z enoletno pogodbo, vredno do 50 milijonov ameriških dolarjev za podporo iraški policiji pri izvajanju nalog. Maja 2003 je tako DynCorp pripravil, podprl in opremil ameriške strokovnjake, ki so zagotovili prisotnost policije, okrepili javno varnost in pomagali ponovno vzpostaviti iraško nacionalno policijo z zagotavljanjem potrebnega usposabljanja lokalni policiji. Po pogodbi je na pomoč iraški vladi odšlo 1000 civilnih tehničnih svetovalcev z desetletnimi domačimi policijskimi, kazenskimi in pravnimi izkušnjami. Naloga teh strokovnjakov je bila pomagati organizirati učinkovito civilno policijo ter sodne in kazenske agencije. Strokovnjaki so sodelovali z iraškimi kazenskopravnimi organizacijami na nacionalni, pokrajinskih in občinskih ravneh; s tem so ocenili nevarnosti javnega miru in tako še učinkoviteje pomagali vsem iraškim pravnim organom. Pogodbeniki so bili plačani med 70.000 dolarji in 153.000 dolarji; slednja vsota je po pogodbi pripadla tistim, ki so pogodbo podpisali za dlje časa (Isenberg 2009, 91–92).

Februarja 2004 je podjetje CSC (Computer Sciences Corporation) dobilo pogodbo z ameriškim zunanjim ministrstvom za civilne policijske (CIVPOL) storitve, nastanitev, orožje in specialno urjenje iraške policije; pogodba je bila sklenjena za dobo petih let in je podjetju prinesla 1.7 milijarde dolarjev dobička. Julija 2004 so tako funkcije s prejšnje DynCorpove pogodbe bile prenesene na CIVPOL pogodbo. CSC je rekrutiralo okoli 2000 izkušenih ameriških policijskih strokovnjakov, ki so služili v civilnih policijskih misijah v tujini. Terensko usposabljanje iraške policije, najbolj kritičen element prizadevanj ameriške vlade, je bilo prepuščeno (hčerinskemu podjetju CSC) DynCorpu; ta je za usposabljanje dobil 750 milijonov dolarjev (Isenberg 2009, 92). Septembra 2006 je State Department DynCorp nagradil z devetmesečnim podaljšanjem pogodbe za njihove naloge usposabljanja policistov v Iraku. Podaljšana pogodba je potekla konec maja 2007 in podjetju prinesla še dodatnih 318 milijonov dolarjev (Alabarda in Lisowiec 2007, 82). DynCorp je z ministrstvom sklenil tudi

pogodbo za rekrutiranje ameriških policijskih veteranov, ki so služili kot mentorji in usposabljali Iračane za varovanje meja (Isenberg 2009, 93).

Po reviziji ameriške vlade je prišlo do neskladij pri izplačilu DynCorpa, ki je bil edini pogodbenik zunanjega ministrstva. Po ugotovitvah je bila pogodbo o usposabljanju iraške policije slabo vodena, tako da revizorji niso morali ugotoviti, kam je šel zapravljeni denar. Revizorji so kasneje ugotovili, da je podjetje opravilo za 4.2 milijona ameriških dolarjev dela, za kar ni bilo pooblaščen. Med nepooblaščenimi deli je spadala gradnja bazena in dvajset VIP prikolic na ukaz iraških uradnikov (BBC News 2007b). Zaradi varnostnih pomislekov novo zgrajeni kamp ni bil nikoli uporabljen. Zunanje ministrstvo je septembra 2004, kmalu po izdaji pogodbe, projekt preklicalo, saj naj bi bila lokacija prenevarna za DynCorpove trenerje. Ministrstvo prav tako ne more razložiti nakupa za 36.4 milijona dolarjev vrednega orožja in opreme, vključno z oklepnimi vozili in neprebojnimi jopiči, saj so bili DynCorpovi predloženi računi nejasni (Isenberg 2009, 95).

Revizija ministrstva leta 2005 je tudi pokazala, da so delavci DynCorpa ameriški vladi zaračunali 685.000 dolarjev preveč; s tem denarjem pa so zagotavljali gorivo policijski akademiji v Jordaniji, kjer je DynCorp usposabljal tudi tamkajšnjo policijo. Raziskava je pokazala, da si je šofer DynCorpa v sodelovanju z dvema drugima sodelavcema zviševal količino goriva; trije vpleteni delavci so bili kasneje odpuščeni, DynCorp pa je poravnal stroške z ministrstvom in na jordansko sodišče vložil tožbo za povračilo denarja (Isenberg 2009, 94).

Kljub vsemu neskladju pri zaračunavanju pa je DynCorp junija 2008 od ameriškega zunanjega ministrstva dobil novo pogodbo v okviru že obstoječe CIVPOL pogodbe. Tako kot leta 2004 je tudi leta 2008 DynCorp ponovno zmagal in v celoti dobil naloge civilnega svetovanja in podpore. Nove naloge so bile vredne 545.7 milijona ameriških dolarjev, pogodba pa je bila podpisana za 22 mesecev. DynCorpova naloga je bila rekrutirati več kot 800 civilnih policijskih svetovalcev, ki so pomagali svetovati, uriti in voditi iraško policijo, ministrstvo za notranje zadeve ter oddelek za nadzor meja. DynCorp je zagotavljal podporne storitve civilnim policijskim svetovalcem, ki so tudi bili pogodbeniki DynCorpa, ter sodnim in kazenskim svetovalcem, katere je zagotovil drugi pogodbenik. Te storitve so vključevale podporo misiji in varnostne ter komunikacijske storitve (DynCorp International 2008).

Posebni inšpektor za rekonstrukcijo Iraka (Special Inspector General for Iraq Reconstruction, SIGIR) je leta 2010 v svojem poročilu opozoril na slab nadzor nad DynCorpovim izvajanjem pogodbe, ki jo je imel z ameriškim zunanjim ministrstvom¹⁶. Slednjo je imelo šibak nadzor nad DynCorpovim izvajanjem nalog usposabljanja iraške policije. Inšpektor je ugotovil, da ministrstvo nima dovolj sredstev in pregleda za ustrezno upravljanje nalog oziroma naročila. Rezultat slabega nadzora je več kot 2.5 milijarde ameriških dolarjev neznano kje zapravljenega denarja (SIGIR Quarterly Report To Congress 2010, 12).

6.1.2 Jezikovne storitve

Leta 2006 je ameriška vojska podelila pogodbo za upravljanje storitev prevajanja in tolmačenja v podporo operaciji "Iraqi Freedom", ki jo je dobilo podjetje Global Linguistic Solutions LLC (GLS) oziroma združenje podjetij McNeil Technologies in DynCorp International. Pogodba, vredna 4.645 milijarde dolarjev je bila podpisana za pet let, veljati pa je začela marca 2007 (DynCorp International 2006). V skladu s pogodbo je GLS zagotovil tujejezično tolmačenje in prevajanje za ameriško vojsko in druge ameriške vladne agencije, ki podpirajo operacijo "Iraqi Freedom", vključno z iraškimi prevajalci, ki bodo delovali z ameriški silami. GLS je na začetku zaposloval 6.000 lokalnih prevajalcev in 1.000 ameriških prevajalcev, leta 2009 pa sta ti dve številki zrasli na 9.000 ter 2.000 (DynCorp International Annual report 2009, 4).

6.1.3 Kratki trenutki razvpitosti

Podjetje DynCorp je doseglo razvpitost leta 2004, ko je njegovo osebje CNN novinarju Tuckerju Carlsonu med spremljanjem dalo AK-47 pištolo in poveljevalo iraški bencinski črpalki. Novinar je kasneje v svojem članku napisal, da bi v drugačnih okoliščinah na ponujeno orožje odreagiralo čisto drugače, a da je na kriznih območjih v Iraku to nekaj razumljivega in upravičenega; samo leta 2003 je bilo namreč v Iraku ubitih kar 13 novinarjev (Carlson 2004). V ločenem incidentu maja isto leto je osem DynCorpovih pogodbenikov spremljalo iraško policijo med racijo na domu in v pisarnah iraškega politika Ahmeda Chalabija, kateremu so bile ZDA zelo naklonjene. Njihovo participacijo pri raciji ni naročila ameriška vlada (katere pogodbenik je (bilo) podjetje DynCorp) in tako ostaja vir ukazov nepojasnen (Isenberg 2009, 93).

---

¹⁶ Natančneje pogodbo z Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs (INL), ki je del Zunanjega ministrstva ZDA (SIGIR Quarterly Report To Congress 2010, 12).

11. oktobra 2007 je DynCorpov varnostnik v ameriškem konvoju v Bagdadu ubil iraškega taksista. Nesreča se je pripetila, ko je konvoj šestih vozil, vključno s tremi tovornjaki in tremi limuzinami, zapeljal v gost promet. Med prerivanjem skozi promet je iz prvega vozila v konvoju prišlo šest strelcev. Ti so bili namenjeni v bližnji taksi z namenom onesposobiti taksi, ki se jim je približeval. Po poročanju ameriške ambasade v Bagdadu so varnostniki za opozorilo najprej uporabili nesmrtonosen način¹⁷, nato pa so prešli na streljanje. Po streljanju se je konvoj hitro odpeljal stran, DynCorpovi varnostniki po tedaj niso vedeli, da so sploh koga poškodovali oziroma ubili. Po poročanju prič taksist naj ne bi predstavljal nevarnosti za konvoj (Glanz 2007).

7 PRIMERJAVA DELOVANJ PODJETIJ BLACKWATER WORLDWIDE IN DYNCORP INTERNATIONAL

V tem poglavju bom primerjala naloge obeh podjetij v Iraku, njun zaslužek, poskusila bom določiti njunega največjega delodajalca ter povzeti misli njunih kontroverznih dejanj med izvajanjem pogodb na območju Iraka.

7.1 Naloge

Blackwater je svojo prvo iraško pogodbo dobil avgusta 2003. Pogodba je zahtevala 36 strokovnjakov s področja varnosti, dve K-9 ekipi in tri MD-530 boeing helikopterje. Pogodba za varovanje Bremerja in njegovega osebja je uradno podala Blackwaterju poseben status v vojni proti terorju in podjetju odprla mnoga vrata v svet zasebnih vojaških pogodb (Alabarda in Lisowiec 2007, 36). DynCorpova prva pogodba za območje Iraka je bila prav tako sklenjena leta 2003, natančneje meseca aprila. DynCorpova prva naloga je bilo priskrbeti ameriške strokovnjake, ki so zagotovili prisotnost policije, okrepili javno varnost in pomagali ponovno vzpostaviti iraško nacionalno policijo z zagotavljanjem potrebnega usposabljanja lokalni policiji. Naloga 1000 civilnih strokovnjakov je bila usposabljanje policijo na področju prava in kazenskih postopkov. Leto kasneje je DynCorpovo matično podjetje CSC dobilo

---

¹⁷ V Iraku izraz nesmrtonosen način pogosto pomeni, da varnostniki mečejo steklenice z vodo, mahajo ali streljajo svetlobne signale, da pridobijo pozornost voznikov (Glanz 2007).

pogodbo za nekakšno nadaljevanje prejšnje pogodbe; naloge so bile podobne: civilne policijske storitve, nastanitev, orožje in specialno urjenje iraške policije.

Prva pogodba je od Blackwaterja zahtevala varovanje in varnostno preverjanje Bremerja in njegovega osebja; prva DynCorpova pogodba pa se je nanašala na usposabljanje iraške vojske ter pomoč pri vzpostavitvi (demokratičnega) pravnega, sodnega in kazenskega sistema.

Svojo drugo (odmevno) pogodbo je Blackwater dobil skupaj s kuvajtskim podjetjem Regency. Združeni podjetji sta dobili pogodbo s Halliburtonovim podizvajalcem ESS; naloga podjetij (predvsem naloga Blackwaterja) je bila varovanje konvojev, ki so prevažali kuhinjsko opremo do ameriške vojske. Druga bolj opazna pogodba podjetja DynCorp je bila sklenjena leta 2006; podjetje je svoje moči združilo s podjetjem McNeil Technologies, skupek obeh pa je podjetje Global Linguistic Solutions. GLS je tako zagotovil tolmačenje in prevajanje za ameriško vojsko in druge ameriške vladne agencije.

Drugi veliki pogodbi obeh ameriških podjetij sta predstavljali združeno delo še z enim podjetjem. DynCorp je z McNeil Technologies zagotavljal tolmače in prevajalce, Blackwater pa je z Regency zagotavljal varovanje konvojev.

Obe podjetji pa sta delala pod WPPS II pogodbo: v skladu z WPPS pogodbo DynCorp deluje predvsem na področju severnega, kurdskega dela Iraka, medtem ko je Blackwaterju bilo dodeljeno območje Bagdada. Naloge obojih so bile podobne: zagotoviti telesne stražarje in zagotoviti stražo za stavbe in drugo infrastrukturo.

7.2 Najemodajalci in zaslužek podjetij

Leta 2007 je Blackwater dobil več dela od zunanjega ministrstva kot pa kateri koli drug vladni klient. Po podatkih zvezne baze o porabi so vrednosti Blackwaterejevih pogodb s strani zunanjega ministrstva močno presegle tiste s strani Pentagona. Od leta 2004 pa do septembra 2007 je zunanje ministrstvo plačalo Blackwaterju 833.673.316 ameriških dolarjev, medtem ko je podjetje od obrambnega ministrstva dobilo "le" 101.219.261 ameriških dolarjev. V tem obdobju je Blackwater prek WPPS pogodb priskrbel sedemkrat več storitev (v ameriških dolarjih) kot DynCorp; Blackwater je od WPPS pogodb dobil 339.573.391 dolarjev dobička, DynCorp pa 47.145.172 dolarjev dobička (Isenberg 2009, 80).

Za razliko od podjetja Blackwater je DynCorpov prispevek v Iraku iz leta v leto naraščal. Tako je leta 2007 dobival največ pogodb s strani Zunanjega ministrstva (54 % vsega dobička) za območje Bližnjega vzhoda (46 %). Leto kasneje je na prvem mestu še vedno bilo zunanje ministrstvo, Irak pa je še predstavljal 16 % dobička podjetja. Leta 2009 pa se situacija malo obrne: največji pogodbenik postane ameriška vojska (42 %), sledi ji zunanje ministrstvo s 35 odstotki letnega dobička podjetja. Največje področje delovanja pa je leta 2009 že predstavljal Irak (37 %) (glej Prilogo C).

Maja 2009 je DynCorp torej zamenjal podjetje Blackwater kot vodilnega zasebnega vojaškega pogodbenika za zunanje ministrstvo. Slednje je DynCorp najelo za letalske in podporne storitve v Iraku in tako zamenjalo Blackwater, na katerega je po streljanju septembra 2007 padla senca (WorldTribune 2009).

7.3 Kontroverzni dogodki

Prvi večji kontroverzni dogodek podjetja Blackwater je bilo streljanje v Faludži, ko so varnostniki konvoja naleteli na blokado Iračanov; štiri pogodbeniki so umrli nasilne smrti. Daleč najbolj odmeven dogodek tega podjetja pa je bilo streljanje v Bagdadu leta 2007. 16. septembra so varnostniki med spremljanjem in varovanjem konvoja v Bagdadu povzročili pravo strelsko akcijo. Na trgu Nisur se je konvoj nenadoma ustavil in iz prvega avtomobila konvoja je izstopil pogodbenik in začel (na slepo) streljati. Posledica streljanja je bilo 17 mrtvih in več kot 20 ranjenih Iračanov.

Streljanje Blackwaterju ni prineslo nič dobrega: iraško notranje ministrstvo jim je odvzelo licenco za delovanje v državi, čez dve leti je ameriška (Obamova) administracija prekinila vse pogodbe oziroma ni obnovila WPPS pogodb na področju Iraka, februarja 2010 pa so Irčani ukazali tudi umik iz Iraka. Stroškov izgube Blackwaterja ne moremo oceniti, saj je ob odhodu iz Iraka še vedno ostal na Bližnjem vzhodu.

Podjetje DynCorp pa je med delovanjem v Iraku bil obtožen slabega vodenja pri usposabljanju policije. Podjetje so tudi obtožili za zvišane račune za gradbena dela, ki jih ameriška administracija ni odobrila oziroma naročila. DynCorp je aprila letos namenil 7.7 milijona dolarjev za razrešitev obtožb o preveč zaračunanih storitvah za gradbena dela v Iraku (Schoenberg 2011).

Iz godlje se je veliko bolje rešil DynCorp, ki ne da je največji vladni pogodbenik v Iraku, ampak je tudi največji pogodbenik v Afganistanu (Schoenberg 2011).

8 ZAKLJUČEK

Število zasebnih podjetij je v zadnjem desetletju oziroma dveh občutno naraslo. V prvi Zalivski vojni, ki je bilo nekakšno zadnje dejanje hladne vojne, je na 60 aktivnih vojakov spadal en zasebni pogodbenik. Sodelovanje v različnih konfliktih skozi devetdeseta leta in ameriška vojna proti terorizmu pa sta to razmerje spremenili. Tako lahko svojo prvo hipotezo, da je *Ameriška okupacija Iraka omogočila vzpon zasebnih vojaških podjetij na iraških kriznih območjih*, le delno potrdim. Število zasebnih vojaških podjetij se je začelo večati po koncu hladne vojne, ko je bilo konec strahu pred novim svetovnim spopadom; tako so si države nehale kopiciti vojsko – ta se je zmanjšala, prav tako pa obrambni proračuni. Tu so svojo mesto potrdila zasebna podjetja, ki so zgrajena iz bivših vojaških strokovnjakov. Število zasebnih vojaških podjetij je skozi devetdeseta (kriza na Balkanu) sorazmerno naraščalo, po začetku vojne v Afganistanu pa so se te številke višale vse hitreje. Vrhunec so dosegle med leti 2004 in 2005 (glej Tabelo 3.1: Število zasebnih podjetij v nestabilnih državah glede na leto), zato ne moremo konkretno trditi, da je prav ameriška okupacija Iraka kot osamel konflikt sprožila vzpon zasebnih vojaških podjetij, je pa definitivno pripomogla k povečanju prisotnosti le-teh.

Zasebna vojaška podjetja imajo pomembno vlogo in zagotavljajo širok spekter varnostnih in drugih služb v sovražnem okolju okupiranega Iraka. Ameriška vojaška podjetja, med katere spadata moja preučena primera, zagotavljajo svoje storitve ameriški vladi: njenemu zunanjemu in obrambnemu ministrstvu. Podjetji zagotavljata različne naloge; Blackwater je bil tako najet za varnostno varovanje pomembnih ameriških oseb v Iraku ter za varovanje prevoza skozi Irak, DynCorp pa za usposabljanje policije in izboljšanje pravnega režima, nudil je tudi prevajalske storitve pa tudi varnostne storitve. Tako svoje druge hipoteze, da so *podjetje Blackwater Worldwide na območju Iraka najemali za bojne in večinoma tajne naloge, medtem ko je podjetje DynCorp International dobivalo naročila za naloge s področja usposabljanja in pravne rekonstrukcije iraške vlade*, ne morem čisto potrditi, niti ne čisto zavrniti. Prvič, nikjer nisem zasledila, da bi Blackwater v Iraku izvajal tajne naloge, tudi o samo bojnih nalogah ni govora; varovanje oseb in konvojev je bila uradno nebojna naloga, čeprav so bili varnostniki oboroženi (in se tudi zapletli v dva incidenta). Drugič, tudi

DynCorp ni izvajal le nalog usposabljanja in rekonstrukcije vlade, pač pa je preko WPPS pogodbe dobil tudi varnostne naloge. Lahko rečem, da sta obe podjetji v Iraku izvajali naloge varovanja, DynCorp pa je z zagotavljanjem kadra za tolmačenje in prevajanje ter za rekonstrukcijo pravnega in sodnega sistema dokazal mnogovrsten nabor nalog, ki jih podjetje ponuja.

Z vidika ameriške vlade so zasebna vojaška in varnostna podjetja v Iraku izredno pomembna za varovanje oseb in posesti, medtem ko si ZDA prizadevajo za rekonstrukcijo in stabilizacijo uničene države. Ali se bo število zasebnih vojaških podjetij po dokončnem umiku ameriških sil še povišalo, pa bomo izvedeli že čez nekaj mesecev, ko bodo Irak zapustile še zadnje ameriške čete.

9 LITERATURA

1. Ackerman, Spencer. 2009. *Blackwater Heir Wants to Keep State Dept. Security Contract*. Dostopno prek: <http://washingtonindependent.com/54342/blackwater-heir-wants-to-keep-state-dept-security-contract> (18. avgust 2011).
2. Afghanistan on MSNBC. 2010. *Xe Services aims for \$1 billion Afghan deal*. Dostopno prek: http://www.msnbc.msn.com/id/34778920/ns/world_news-south_and_central_asia/t/xe-services-aims-billion-afghan-deal/ (20. avgust 2011).
3. Alabarda, Yufus in Rafal Lisowiec. 2007. *The Private Military Firms – Historical Evolution and Industry Analysis*. MBA Professional Report, Monterey: Naval Postgraduate School.
4. Alexandra, Andrew, Deane-Peter Barker in Marina Caparini. 2008. *Private Military and Security Companies: Ethics, policies and civil – military relations*. New York: Routledge.
5. Dyncorp International. 2007. *Annual report*. Dostopno prek: <http://files.shareholder.com/downloads/DCP/1375305462x0x140758/B852A365-4E1C-445D-9AE9-53F33F30B142/2007AnnualReport.pdf> (16. avgust 2011).
6. --- 2008. *Annual report*. Dostopno prek: http://files.shareholder.com/downloads/DCP/1375305462x0x362746/639615B4-65F5-46D9-B907-9E3A156CBE8A/DY211_061608_AnnualReport_final.pdf (16. avgust 2011).
7. --- 2009. *Annual report*. Dostopno prek: http://files.shareholder.com/downloads/DCP/1375305462x0x210767/B1EE7D80-69C3-46C8-9390-EC2330719CC9/DY211_061608_AnnualReport_final.pdf (16. avgust 2011).
8. Arraf, Jane. 2010. *Blackwater security contractors ordered out of Iraq*. Dostopno prek: <http://www.csmonitor.com/World/2010/0210/Blackwater-security-contractors-ordered-out-of-Iraq> (20. avgust 2011).
9. BBC News. 2007a. *Blackwater boss grilled over Iraq*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7024370.stm (9. avgust 2011).
10. --- 2007b. *US-Iraqi contract 'in disarray'*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7057629.stm> (16. avgust 2011).
11. --- 2009. *UK combat operations end in Iraq*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/8026136.stm (29. julij 2011).

12. Beyani, Chaloka in Damien Lilly. 2001. *Regulating private military companies*. Dostopno prek: <http://terryaspinall.com/03merc/pdf/regulating-private-military-companies.pdf> (14. avgust 2011).
13. Branović, Željko. 2011. *The Privatisation of Security in Failing States: A Quantitative Assessment*. Dostopno prek: <http://www.dcaf.ch/Publications/Publication-Detail?lng=en&id=128707> (15. avgust 2011).
14. Browning, John G. 2008. *Legally Speaking: Law ant the Fog of War, Part I of II*. Dostopno prek: <http://www.setexasrecord.com/arguments/216215-legally-speaking-law-and-the-fog-of-war-part-i-of-ii> (6. avgust 2011).
15. Carlson, Tucker. 2004. *Hired Guns*. Dostopno prek: <http://www.bravocompanyusa.com/Articles.asp?ID=143> (17. avgust 2011).
16. Chatterjee, Pratap. *Blackwater USA*. Dostopno prek: <http://www.corpwatch.org/section.php?id=210> (15. avgust 2011).
17. Clabaugh, Jeff. 2010. *Cerberus completes DynCorp acquisition*. Dostopno prek: <http://www.bizjournals.com/washington/stories/2010/07/05/daily30.html> (5. avgust 2011).
18. CNN/US. 2002. *White House spells out case against Iraq*. Dostopno prek: <http://archives.cnn.com/2002/US/09/12/iraq.report/> (29. julij 2011).
19. CNN/WORLD. 2008. *Iraq parliament OKs pact on U.S. troops' future*. Dostopno prek: <http://www.cnn.com/2008/WORLD/meast/11/27/iraq.main/> (29. julij 2011).
20. Danchev, Alex in John MacMillan. 2005. *The Iraq War and Democratic Politics*. New York: Routledge.
21. *Dodatni protokol I k Ženevskim konvencijam*. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/f6c8b9fee14a77fdc125641e0052b079> (7. avgust 2011).
22. DynCorp International. 2006. *Global Linguist Solutions Awarded \$4.6 Billion Army Linguistic Services Contract*. Dostopno prek: <http://www.dyn-intl.com/news2006/news121806.aspx> (17. avgust 2011).
23. --- 2008. *DynCorp International Continues Police Training in Iraq*. Dostopno prek: <http://www.dyn-intl.com/news2008/news062308.aspx> (18. avgust 2011).
24. --- 2011. *A Brief History of DynCorp Internationa*. Dostopno prek: <http://www.dyn-intl.com/history.aspx> (5. avgust 2011).

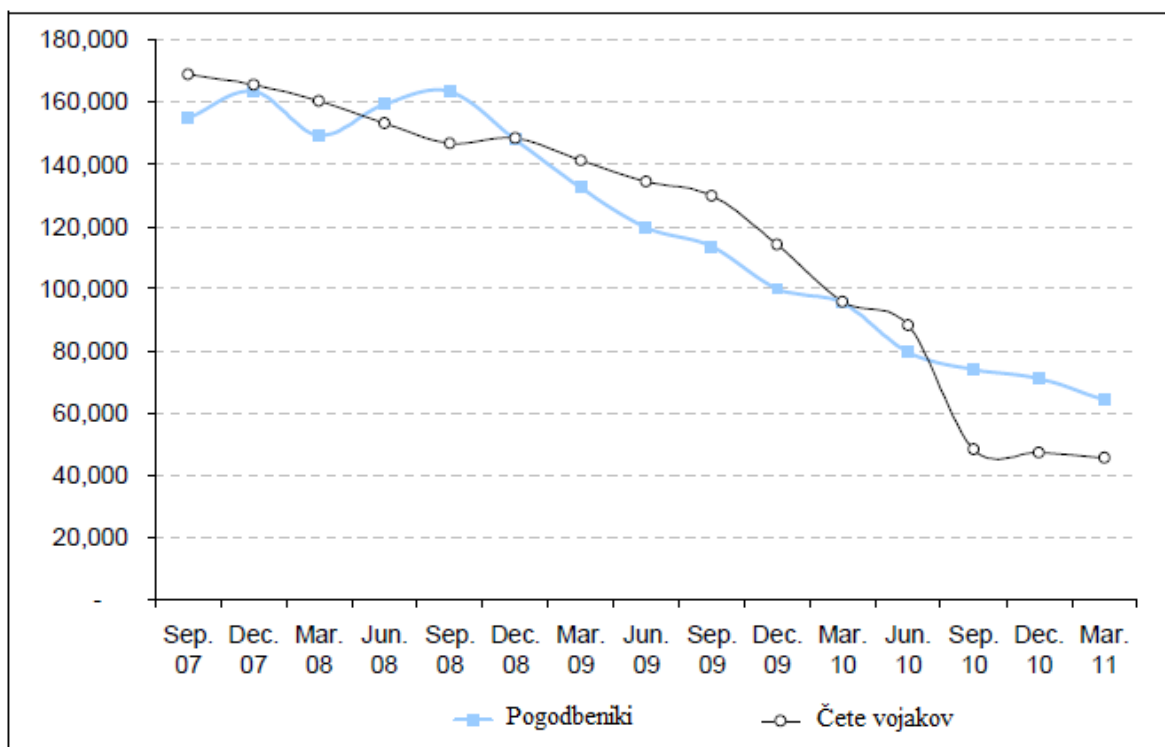
25. Elsea, Jennifer K. 2010. *Private Security Contractors in Iraq and Afghanistan: Legal Issues*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R40991.pdf> (10. avgust 2011).
26. Elsea, Jennifer K., Moshe Schwartz in Kennon H. Nakamura. 2008. *Private Security Contractors in Iraq: Background, Legal Status, and Other Issues*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32419.pdf> (10. avgust 2011).
27. Foreign Policy. 2011. *The Failed States Index 2010*. Dostopno prek: http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/06/21/2010_failed_states_index_interactive_map_and_rankings (29. julij 2010).
28. Glanz, James. 2007. *Security Guard Fires From Convoy, Killing Iraqi Driver*. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2007/11/12/world/middleeast/12contractor.html?pagewanted=1> (18. avgust 2011).
29. GlobalSecurity. 2004. *Iraq Survey Group Final Report: Weapons of mass destructions*. Dostopno prek: http://www.globalsecurity.org/wmd/library/report/2004/isg-final-report/isg-final-report_vol1_rsi-06.htm (29. julij 2011).
30. Isenberg, David. 2004. *A Fistful of Contractors: The Case for a Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq*. Dostopno prek: <http://www.scribd.com/doc/9572460/Private-Military-Companies-in-Iraq> (4. avgust 2011).
31. --- 2009. *Shadow Force: Private Security Contractors in Iraq*. Westport: Praeger Security International.
32. *Jane's Mines and Mine Clearance*. 2011. DynCorp International, 8. junij 2011. Dostopno prek: <http://search.janes.com> (15. avgust 2011).
33. Jäger, Thomas in Gerhard Kümmel. 2007. *Private Military and Security Companies: Chances, Problems, Pitfalls and Prospects*. Wiesbaden: Der VS Verlag für Sozialwissenschaften.
34. Johnston, David in John M Broder. 2007. *F.B.I. Says Guards Killed 14 Iraqis Without Cause*. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2007/11/14/world/middleeast/14blackwater.html> (16. avgust 2011).
35. Kelley, Matt. 2011. *Lies in Iraq shooting unpunished*. Dostopno prek: http://www.usatoday.com/printedition/news/20090402/1ablackwater02_st.art.htm (15. avgust 2011).
36. Kinsey, Christopher. 2006. *Corporate Soldiers and International Security: The rise of private military companies*. New York: Routledge.

37. Klein, Naomi. 2004. *Baghdad Year Zero: Pillaging Iraq in pursuit of a neocon utopia*. Dostopno prek: <http://www.harpers.org/archive/2004/09/0080197> (8. avgust 2011).
38. Leung, Rebecca. 2009. *Bush Sought 'Way' To Invade Iraq?*. Dostopno prek: <http://www.cbsnews.com/stories/2004/01/09/60minutes/main592330.shtml> (29. julij 2011).
39. Linkins, Jason 2010. *AP Issues Standards Memo: 'Combat In Iraq Is Not Over'*. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2010/09/03/ap-memo-iraq-war_n_705446.html (29. julij 2011).
40. Londoño, Ernesto. 2010. *Operation Iraqi Freedom ends as last combat soldiers leave Baghdad*. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/08/18/AR2010081805644.html> (29. julij 2011).
41. McCallum, Sean Fitzgerald. 2007. *From Gun to Briefcase: The Rise of Private Military Firm 1990–2007*. Dostopno prek: http://idea.library.drexel.edu/bitstream/1860/2519/1/McCallum_Sean.pdf (10. avgust 2011).
42. Moyer, Rossella Maria. 2009. *Soldiers for Hire: The Role of Private Military Contractors in Iraq*. Dostopno prek: <http://www.anselm.edu/Documents/NHIOP/Global%20Topics/Archive/Moyerfinal09.pdf> (4. avgust 2011).
43. Pace, Gina. 2009. *Undeclared Civil War in Iraq*. Dostopno prek: <http://www.cbsnews.com/stories/2005/09/26/eveningnews/main886305.shtml> (29. julij 2011).
44. Pelton, Robert Young. 2006. *Licensed to kill: hired guns in the war on terror*. New York: Three Rivers Press.
45. --- 2010. *An American Commando in Exile*. Dostopno prek: <http://www.mensjournal.com/an-american-commando-in-exile> (19. avgust 2011).
46. Ricks, Thomas E. 2006. *Fiasco: The American Military Adventure in Iraq*. London: Penguin Group.
47. Scahill, Jeremy. 2007. *Blackwater: The rise of the world's most powerful mercenary army*. New York: National books.
48. Schoenberg, Tom. 2011. *DynCorp to Settle Claims of Inflating Costs for Iraq Work for \$7.7 Million*. Dostopno prek: <http://www.bloomberg.com/news/2011-04-22/dyncorp-to-pay-7-7-million-for-inflated-claims-on-iraq-work-u-s-says.html> (20. avgust 2011).
49. Schwartz, Moshe in Joyprada Swain. 2011. *Department of Defence Contractors in Afghanistan and Iraq: Background and Analysis*. Dostopno prek: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R40764.pdf> (12. avgust 2011).

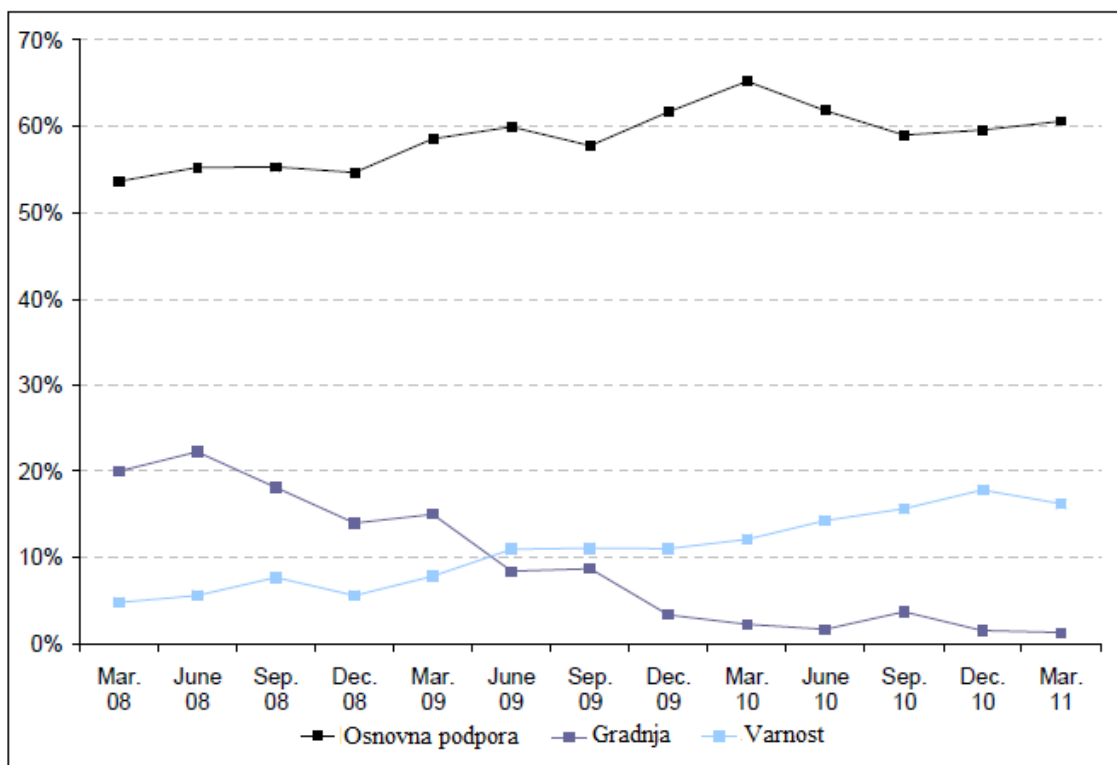
50. Shrader, Katherine. 2006. *New Intel Report Reignites Iraq Arms Fight*. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/06/22/AR2006062201475.html> (29. julij 2011).
51. *SIGIR Quarterly Report To Congress*. 2010, dostopno na: http://www.sigir.mil/files/quarterlyreports/January2010/Report_-_January_2010.pdf#view=fit (18. avgust 2011).
52. Slabe, Damijan. 2010. *Blackwater se je izmazal s poravnavo*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/blackwater-se-je-izmazal-s-poravnavo.html> (16. avgust 2011).
53. The Coalition Provisional Authority. *An Historic Review of CPA Accomplishment*. Dostopno prek: <http://www.iraqcoalition.org/index.html> (20. avgust 2011).
54. *The New York Times*. Blackwater Worldwide. Dostopno prek: http://topics.nytimes.com/top/news/business/companies/blackwater_usa/index.html (8. avgust 2011).
55. Thomma, Steven. 2009. *Obama to extend Iraq withdrawal timetable; 50,000 troops to stay*. Dostopno prek: <http://www.mcclatchydc.com/2009/02/27/62930/obama-to-extend-iraq-withdrawal.html> (29. julij 2011).
56. *UNHCR Iraq*. 2010. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/4c9084e49.html> (29. julij 2011).
57. *UNMOVIC: Basic facts*. Dostopno prek: <http://www.unmovic.org/> (29. julij 2011).
58. U.S. GSA. *Missions, Visions and Goals*. Dostopno prek: <http://www.gsa.gov/portal/content/100735> (8. avgust 2011).
59. Yeoman, Barry. 2003. *Soldiers of Good Fortune*. Dostopno prek: <http://motherjones.com/politics/2003/05/soldiers-good-fortune> (5. avgust 2011).
60. Videmšek, Boštjan. 2010. *Oproščeni plačani morilci*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/oprosцени-placani-morilci.html> (15. avgust 2011).
61. Wikipedia. 2011. *No-bid contract*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/No-bid_contract (20. avgust 2011).
62. WorldTribune. 2009. *DynCorp gets Blackwater's service contracts for U.S. diplomats in Iraq*. Dostopno prek: http://www.worldtribune.com/worldtribune/WTARC/2009/ss_iraq0482_06_18.asp (20. avgust 2011).

Priloga A: Število pogodbenikov VS število vojakov v Iraku

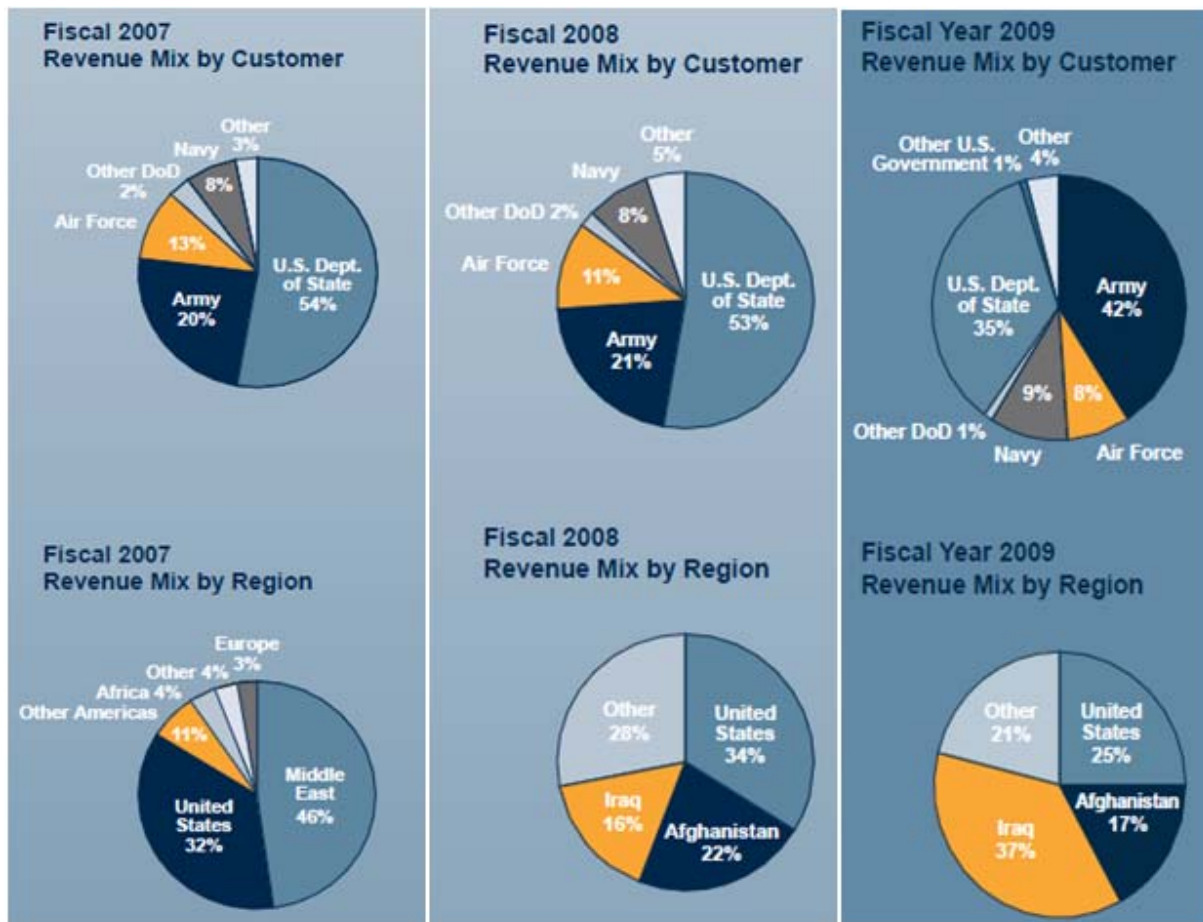
vir: Schwartz in Swain (2011, 15).

Priloga B: Odstotek zasebnih pogodbenikov po vrsti storitev

vir: Schwartz in Swain (2011, 17).

Priloga C: Dohodek DynCorpa po naročnikih in regijah delovanja za fiskalna leta 2007, 2008 ter 2009

vir: DynCorp International Annuar report (2007, 2; 2008, 2 in 2009, 1).